

Samhällsanalys
Västra Götalandsregionen
2017-02-27

Förutsättningar och utmaningar för långsiktig kompetensförsörjning i Boråsregionen

Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Boråsregionen med
sikte på år 2025

Innehåll

Sammanfattning och slutsatser.....	3
1. Inledning	6
2. Demografi och geografi	7
3. Utbildningsdimensionering och utbildningsmönster	13
4. Konjunktur och arbetslöshet	26
5. Teknikskiften och strukturomvandling – Ökat antal anställda inom tjänstesektorn....	28
6. Framtida utbud och efterfrågan samt matchning	33
Bilaga 1 – Beräknad tillgång och efterfrågan	44

Sammanfattning och slutsatser

Föreliggande rapport har försökt fånga och beskriva förutsättningar och utmaningar för den långsiktiga kompetensförsörjningen i Boråsregionen med sikte på år 2025. Materialet bygger till stor del på den tidigare publicerade rapporten ”Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Västra Götaland med sikte på 2025”. Syfte med prognosen är att skapa ett planerings- och diskussionsunderlag som kan bidra till ökad samverkan och dialog mellan utbildningsaktörer, arbetsgivare och offentliga aktörer.

Prognosen bygger på och tar hänsyn till en rad olika faktorer så som arbetsmarknads- och konjunkturutveckling, demografisk utveckling, teknisk utveckling och strukturiomvandling samt utbildningsdimensionering och utbildningsval. Rapporten utgår från Boråsregionen¹ men jämförelser sker med övriga delregioner, Västra Götaland och riket.

I Boråsregionen pekar prognosen på en risk för större brist på personer med följande utbildningar:

- Vård- och omsorgsutbildning, gymnasial nivå
- Specialistsjuksköterskeutbildning
- Barn- och fritidsutbildning, gymnasial nivå
- Ämneslärarytbildning
- Lärarutbildning för grundskolans tidigare år
- Industriutbildning, gymnasial nivå*
- Gymnasieingenjörsutbildning*

Kommentar: *Prognosen är genomförd innan beskedet hösten år 2016 om neddragningar i Ericssons Boråsfabrik

Prognosen pekar på risk för överskott i Boråsregionen, eller en minskad brist i de fall där det i utgångsläget råder en brist, på personer med följande utbildningar:

- Folk- och grundskoleutbildning
- Högskoleförberedande gymnasial utbildning
- Restaurang- och livsmedelsutbildning, gymnasial nivå

Prognosen pekar på en ökad efterfrågan på gymnasialt, främst yrkesutbildade, och eftergymnasialt utbildade.

Vid tidpunkten för framtagandet av rapporten befinner sig Boråsregionen i ett gynnsamt konjunkturläge och många personalgrupper är efterfrågade. Arbetslösheten har sjunkit de senaste åren och låg i december 2016 på 6,4 procent. Samtidigt har beskedet hösten år

¹ I rapporten tar vi utgångspunkt i den administrativa indelningen Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund. I rapporten ingår inte Varbergs kommun utan de kommuner som ingår är Vårgårda, Bollebygd, Tranemo, Mark, Svenljunga, Herrljunga, Borås och Ulricehamn.

2016 om nerdragningar i Ericssons Boråsfabrik av allt att döma bidragit till att dämpa optimismen inom Boråsregionens näringsliv. I närtid ser dock arbetsmarknaden, enligt Arbetsförmedlingen, god ut för exempelvis ingenjörer och tekniker, vilket förhoppningsvis innebär att många av de drabbade ska kunna hitta nya jobb relativt snabbt. Samtidigt visar detta på utmaningar för hela Västra Götaland inför framtiden.

Strukturomvandlingen har inneburit att andelen som direkt jobbar inom tillverkningsindustrin har minskat de senaste 20 åren och denna omstöpning ser ut att fortsätta under prognosperioden fram till år 2025. Digitalisering och automatiseringen kommer innebära ett ökat omvandlingstryck på olika branscher och yrken, inte bara inom tillverkningsindustrin. Detta kan komma att ställa ökade krav på ett strategiskt arbete med kompetensförsörjning där det finns en möjlighet att kontinuerligt fortbilda och vidareutveckla sig.

Boråsregionen domineras rumsligt av Borås, som är den enda staden i regionen med fler än 20 000 invånare. Både infrastrukturstråk och sysselsättning koncentreras till Borås, i förhållande till delregionens övriga tätorter är en stor andel av den sysselsatta dagbefolkningen koncentrerad till Borås.

Den demografiska utvecklingen väntas ställa kommunernas ekonomi och verksamhet inför stora utmaningar framöver, på regional och lokal nivå så kan dock arbetskrafts- och kompetensförsörjningen bli ett ännu större problem. Insatser som vidareutbildning och omskolning som bidrar till förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft på regionala arbetsmarknader ser ut att, även ur detta perspektiv, öka i betydelse framöver.

Något som vi inte berör närmare i denna rapport är tillgången till bostäder och utvecklingen av bostadspriser, som bland annat påverkar möjligheten att kunna attrahera och behålla arbetskraft. Länsstyrelsen i Västra Götaland visar i sin bostadsmarknadsanalys för år 2016 att det finns ett underskott på bostäder i 44 av länets 49 kommuner. Enligt rapporten uppger samtliga kommuner i Boråsregionen utom Svenljunga att det råder underskott på bostäder.²

Den utsatta ställning på arbetsmarknaden som många med en förgymnasial utbildning befinner sig i blir centralt att hantera, att minst skaffa sig en gymnasieutbildning kommer att fortsatt vara mycket viktigt. Att motverka skolmisslyckanden är en angelägen uppgift ur många perspektiv inklusive för att kunna möta framtidens kompetensbehov.

Att motverka könsstereotypa utbildningsval är också en viktig insats för att hantera framtida kompetensförsörjning.

En ytterligare strategi för att hantera utmaningen med framtida kompetensförsörjning är att öka förvärvsgraden hos vissa grupper. Utrikesfödda och nyanlända har generellt lägra förvärvsgrad än inrikes födda. Att höja förvärvsgraden hos utrikesfödda och nyanlända är en utmaning som Boråsregionen delar med många andra regioner. Invandringen bidrar till

² Länsstyrelsen i Västra Götaland *Bostadsmarknadsanalys Västra Götaland 2016*. 2016. s. 17

att öka antalet i arbetsför ålder, nu gäller det att verka för att dessa individer kan och vill bo kvar och att de kommer i arbete. I Långtidsutredningen 2015 bedöms bland annat den lokala och regionala attraktiviteten bli allt viktigare:

”I ett läge där den demografiska utvecklingen innebär ökad konkurrens om arbetskraft och personer som kan bidra till den kommunala skattebasen, blir platsers och regioners attraktivitet allt viktigare. Globalisering och demografisk utveckling medför ökat behov av rörlighet, såväl genom flyttning som genom pendling, vilket sätter kommuners och regioners attraktionskraft i fokus.”³

Samverkan och dialog mellan utbildningsaktörer, arbetsgivare och offentliga aktörer är nödvändigt för att kunna möta framtidens kompetens- och rekryteringsbehov.

³ Demografins regionala utmaningar – Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2015. s. 215

1. Inledning

En utmaning i regionalt utvecklingsarbete är att säkerställa att företag och offentlig sektor får tillgång till den kompetens som efterfrågas och att människor utbildar sig inom områden där det finns jobb i framtiden. En bra matchning mellan tillgång på utbildad arbetskraft och arbetsgivarnas efterfrågan på kompetens kommer vara avgörande för en framtida regional tillväxt och konkurrenskraft.⁴ En snabb strukturomvandling och automatisering, ökad migration och stora pensionsavgångar bidrar till en arbetsmarknad i förändring som gör denna utmaning än mer relevant.

Föreliggande rapport försöker fånga och beskriva förutsättningar och utmaningar för den långsiktiga kompetensförsörjningen i Boråsregionen. Materialet bygger till stor del på den tidigare publicerade rapporten ”Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Västra Götaland med sikte på 2025”⁵. För mer information om metod och prognosmodellen se bilagorna till den rapporten.

Det främsta syftet med prognosen är att skapa ett planeringsunderlag som kan bidra till ökad samverkan och dialog mellan utbildningsaktörer, arbetsgivare och offentliga aktörer. Rapporten har ingen ambition att komma med färdiga förslag på lösningar utan syftar snarare till att uppmärksamma behovet av att diskutera riktningen för en anpassning av utbildningssystemet och utbildningsbeteendet samt arbetsmarknadens framtida efterfrågan och behov.

I denna rapport har vi valt att lyfta de utbildningsgrupper där prognosen pekar mot något större utmaningar sett till prognostiserad tillgång och efterfrågan. Det är dock viktigt att komma ihåg att prognoser och analyser av framtida utveckling oundvikligen innebär vissa förenklingar, avgränsningar och antagande om oförändrade samband. Prognosen måste därför tolkas med viss försiktighet. Syftet med prognosen är därför inte att visa hur det kommer bli, utan att visa på inom vilka utbildningsgrupper det riskerar att uppstå brist eller överskott inom givet de antaganden som görs om tillgång och efterfrågan.

Prognosen består av en tillgångsdel och en efterfrågedel. Tillgångsprognosen ger den totala tillgången på utbildade som står till arbetsmarknadens förfogande och efterfrågeprognosen ger arbetsmarknadens totala efterfrågan på utbildade. Beräkningarna av tillgång och efterfrågan utgår från uppgifter inom olika områden.⁶

Ett försök att grovt visualisera faktorer som påverkar framtida utbud, efterfrågan och matchning återfinns i figur 1.1.

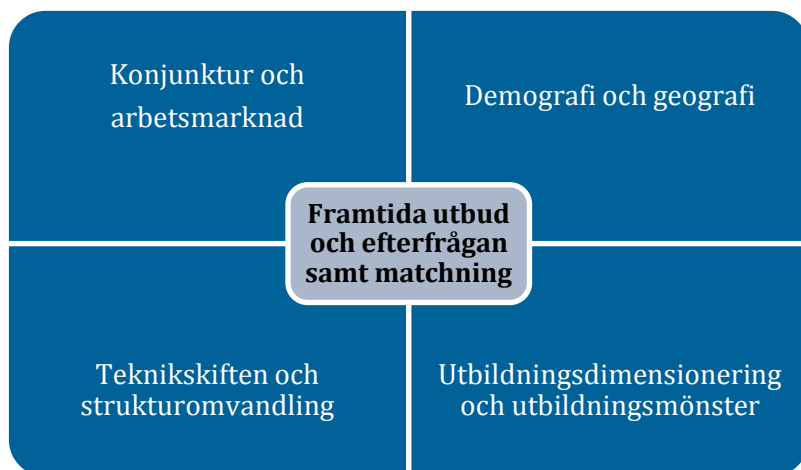
⁴ I rapporten studeras matchningsproblematiken i första hand utifrån effektiviteten i utbildningsmatchning. Inte sällan efterfrågar arbetsgivare mer än en formell kompetens, en person ska ha både rätt utbildning, rätt erfarenheter och egenskaper för att kunna utföra det specifika jobbet. Det är dock svårt att mäta alla faktorer som innefattas av begreppet kompetens även om det kan bidra till matchningsproblematiken. Inte heller kvaliteten på utbildningen undersöks vidare i denna rapport.

⁵ *Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Västra Götaland med sikte på 2025*. (2016) Västra Götalandsregionen. ISBN: 987-91-639-1386-0

⁶ Tillgångsdel: *Befolkningens utbildning, överlevnadssannolikheter, examination, in- och utflyttning, arbetskraftstal, in- och utpendling*. Efterfrågedel: *Befolkningsprognos, sysselsättningsprognos, näringsgrensprognos, yrkesprognos, utbildningsprognos*.

Figur 1.1:

Faktorer som påverkar framtida utbud och efterfrågan samt matchning

Vi kommer översiktligt att titta på vart och ett av dessa områden.⁷

2. Demografi och geografi

Borås är den enda staden i delregionen med fler än 20 000 invånare och den rumsliga lokaliseringen domineras av Borås och de viktigaste vägarna i delregionen. Det finns sex stycken centrala stråk i regionen varav samtliga utom ett leder till Borås (undantaget är riksväg 46 som löper norrut från Ulricehamn i riktning mot Falköping). Tittar vi enbart på lokaliseringsmönstren tyder detta på en tydlig monocentrisk delregion där både infrastrukturstråk och sysselsättning koncentreras till Borås.⁸

Även om Borås är den dominerande tätorten där arbetsmarknaden har koncentrerats, finns det inslag av mer flerkärnighet i regionen när det kommer till boendestruktur. I utkanten av staden finns ett flertal boendeorter med en barnfamiljsprägel. I jämförelse med de andra delregionerna har Boråsregionen en särskilt tydlig polarisering baserat på tillgängligheten. De orter som har låg tillgänglighet har haft betydligt sämre utveckling än de orter som har en god tillgänglighet. Orter väster om Borås har starkare koppling till Göteborg vilket gynnar utvecklingen.

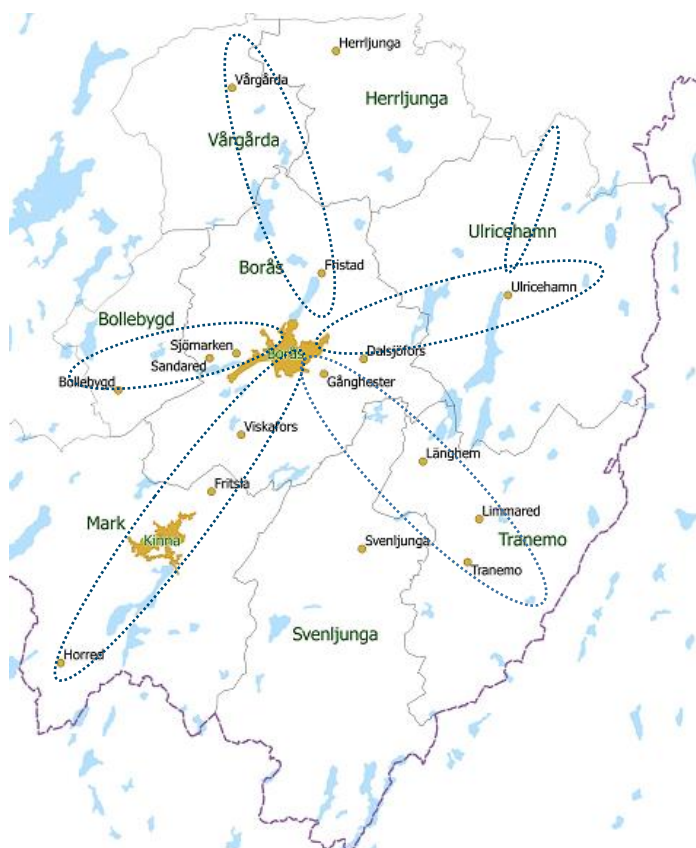
⁷ Inom respektive område finns en rad studier och utredningar att ta del av. De som är framtagna av Västra Götalandsregionen finns att ta del av på Västra Götalandsregionens hemsida.

<http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startside/Regionutveckling/Publikationer-statistik/Aktuella-rapporter/>

⁸ För mer information om Västra Götalands fysiska struktur se *Västra Götalands funktionella geografi – befolkning, arbete och boende*. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2016

Figur 2.1:**Tätorterna i Boråsregionen**

(Källa: Västra Götalandsregionen)

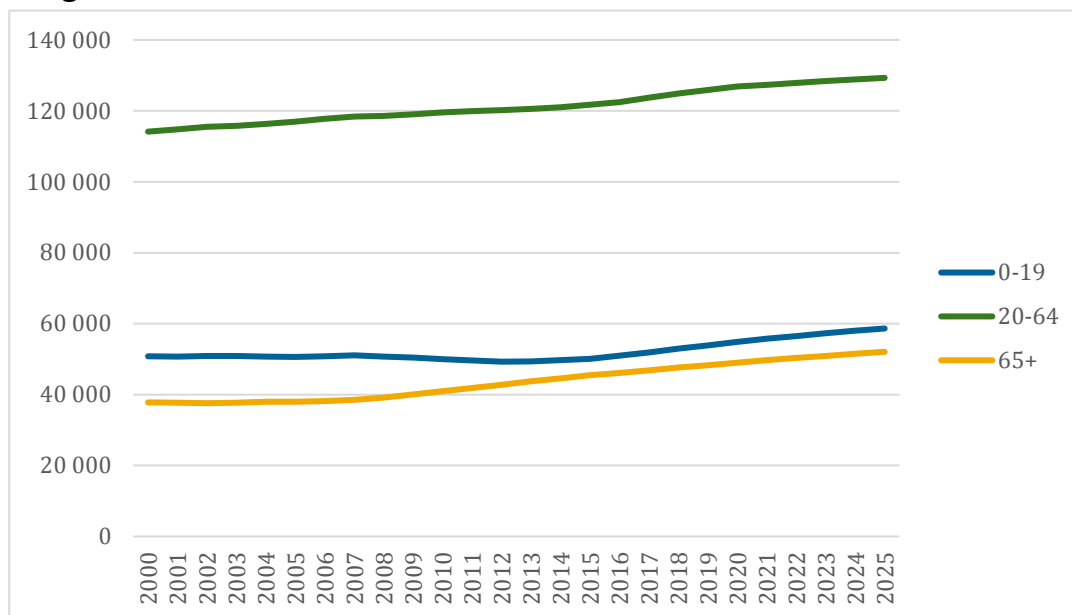

Befolkningens åldersstruktur och dess utveckling har stor påverkan på den framtida kompetensförsörjningen. Västra Götaland totalt har idag ungefär samma åldersstruktur som riket som helhet. Befolkningen i Västra Götaland och i de fyra delregionerna har ökat och förväntas fortsätta att öka under prognosperioden. Enligt Västra Götalandsregionens befolkningsprognos kommer befolkningen i Boråsregionen år 2025 vara cirka 240 000 jämfört med drygt 217 000 år 2015, en ökning med cirka 10 procent.⁹

⁹ Den befolkningsprognos som ligger till grund för prognosen är för bygger på en äldre prognos, för åren 2014-2025, och visar på en befolkning år 2025 på cirka 227 000.

Figur 2.2:

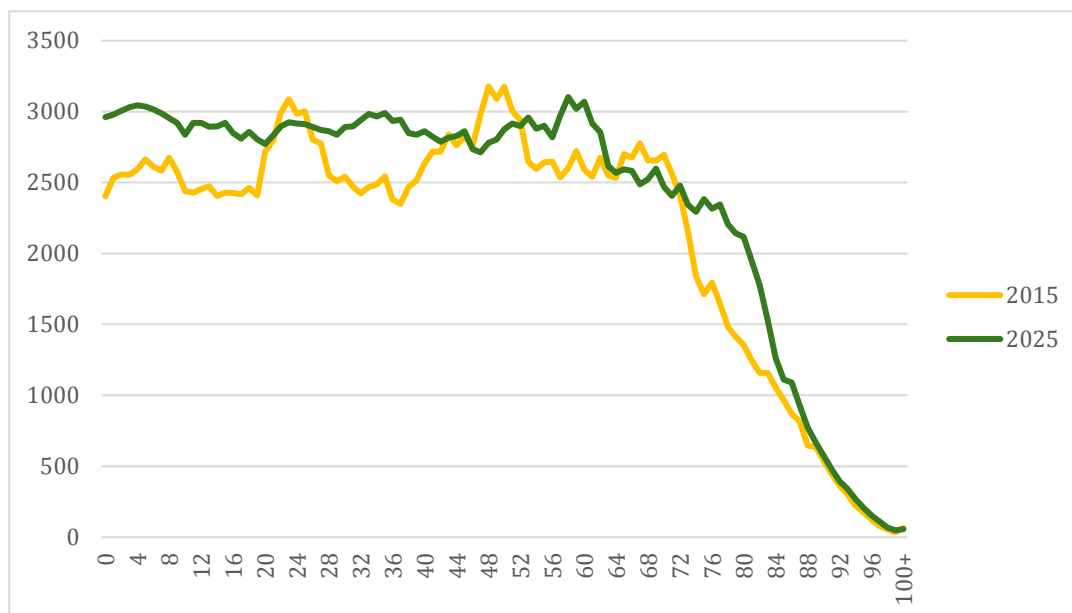
Befolkningsförändring i olika åldersgrupper i Boråsregionen år 2000-2025.
Prognos från år 2016 (Källa: Västra Götalandsregionen)

Denna befolkningsutveckling påverkar ålderssammansättning.

Figur 2.3:

Befolkning i Boråsregionen per ålder, år 2015 och prognos för år 2025
(Källa: Västra Götalandsregionen)

Samtliga åldersgrupper (0-19, 20-64 samt 65+ år) spås öka i absoluta tal men *andelen* av befolkningen i arbetsför ålder kommer dock att minska något enligt prognosen. Både andelen i åldersgruppen 0-19 år och 65+ kommer att öka. Detta innebär att försörjningskvoten, det vill säga hur många individer i åldrarna 0-19 år och 65+ år som det

går på hundra personer i åldrarna 20-64 år, kommer att öka.¹⁰ År 2015 var försörjningskvoten för Boråsregionen 78 och år 2025 förväntas den vara 86. Allt fler ska därmed försörjas.

Tabell 2.1:

Antal invånare och försörjningskvot för Västra Götalands delregioner år 2015 samt prognos för år 2025 (Källa: Västra Götalandsregionen)

	Antal invånare			Försörjningskvot		
	2015	2025	Förändring (%)	2015	2025	Förändring (%)
Fyrbodal	266 300	290 600	9 %	83	91	11 %
Göteborgsregionen	982 400	1 125 800	15 %	67	71	6 %
Boråsregionen	217 300	240 000	10 %	78	86	9 %
Skaraborg	261 800	281 900	8 %	81	89	10 %
Västra Götaland+*	1 727 800	1 938 300	12 %	72	78	8 %

Kommentar: *Västra Götaland+ innefattar Västra Götaland samt Kungsbacka som ingår i Göteborgsregionen

Störst procentuell ökning, och i absoluta tal, sker i Borås Stad där prognosen pekar på en befolkningsökning på närmare 15 000 personer eller 14 procent. Bollebygd är den kommun med lägst antal invånare idag men spås ha en befolkningsökning på cirka 14 procent eller motsvarande cirka 1 200 personer. Lägst befolkningsökning spås Herrljunga ha, cirka 500 personer eller motsvarande 5 procent fram till 2025. Könssammansättningen i Boråsregionen år 2025 ser ut att vara i stort sett den samma som idag, det vill säga marginellt fler män än kvinnor.

¹⁰ Det finns olika resonemang om vilket mått som är det mest relevanta. Hur mycket varor och tjänster en konsumerar beror i stor utsträckning på hur gammal en är, och långt ifrån alla i åldern 20-64 år deltar i produktionen i samma omfattning. Det finns ju de i åldersgruppen 20-64 år som inte är sysselsatta. Det finns dock även personer under 20 och över 64 år som förvärvsarbetar, men de svarar numera bara för enstaka procent av den totala arbetsvolymen i timmar räknat. I vår rapport har vi bara tittat på den demografiska fördelningen, för trots sin enkelhet torde måttet ändå rätt väl spegla skillnader mellan olika regioner och förändringar över tiden av försörjningssituationen och vilka olika förutsättningar kommuner har.

Tabell 2.2:

Antal invånare och försörjningskvot i Boråsregionens kommuner år 2015
samt prognos för år 2025 (Källa: Västra Götalandsregionen)

Kommun	2015	Prognos 2025	Befolknings- förändring	Förändring, absoluta tal	Försörjningskvot 2015	Försörjningskvot, prognos 2025
Borås	108 500	123 300	14 %	14 800	73	79
Mark	33 900	35 800	6 %	1 900	84	92
Ulricehamn	23 500	25 400	8 %	1 900	85	92
Tranemo	11 600	12 200	5 %	600	87	96
Vårgårda	11 200	12 200	9 %	1 000	80	90
Svenljunga	10 500	11 400	9 %	900	86	100
Herrljunga	9 300	9 800	5 %	500	83	95
Bollebygd	8 800	10 000	14 %	1 200	81	92

Flyttningar är intressant att titta på ur ett befolkningsperspektiv då det är vanligast att flyttnettot ger det största bidraget till befolkningsökningen.

Tabell 2.3:

Prognos över flytt- och födelsenetto per kommun i Boråsregionen,
genomsnitt per år
(Källa: Västra Götalandsregionen)

Kommun	Flyttnetto, genomsnitt per år		Födelsenetto, genomsnitt per år	
	2016-2020*	2021-2025*	2016-2020	2021-2025
Bollebygd	110	60	30	40
Borås	1 180	720	470	610
Herrljunga	60	10	20	20
Mark	240	100	20	40
Svenljunga	130	50	0	10
Tranemo	90	40	10	10
Ulricehamn	250	120	0	20
Vårgårda	100	20	50	60
Totalt	2 160	1 120	600	810

Kommentar: *Att prognostisera flyttnetto långt fram i tiden är förenat med relativt stor osäkerhet, därför bör dessa siffror tolkas med viss försiktighet

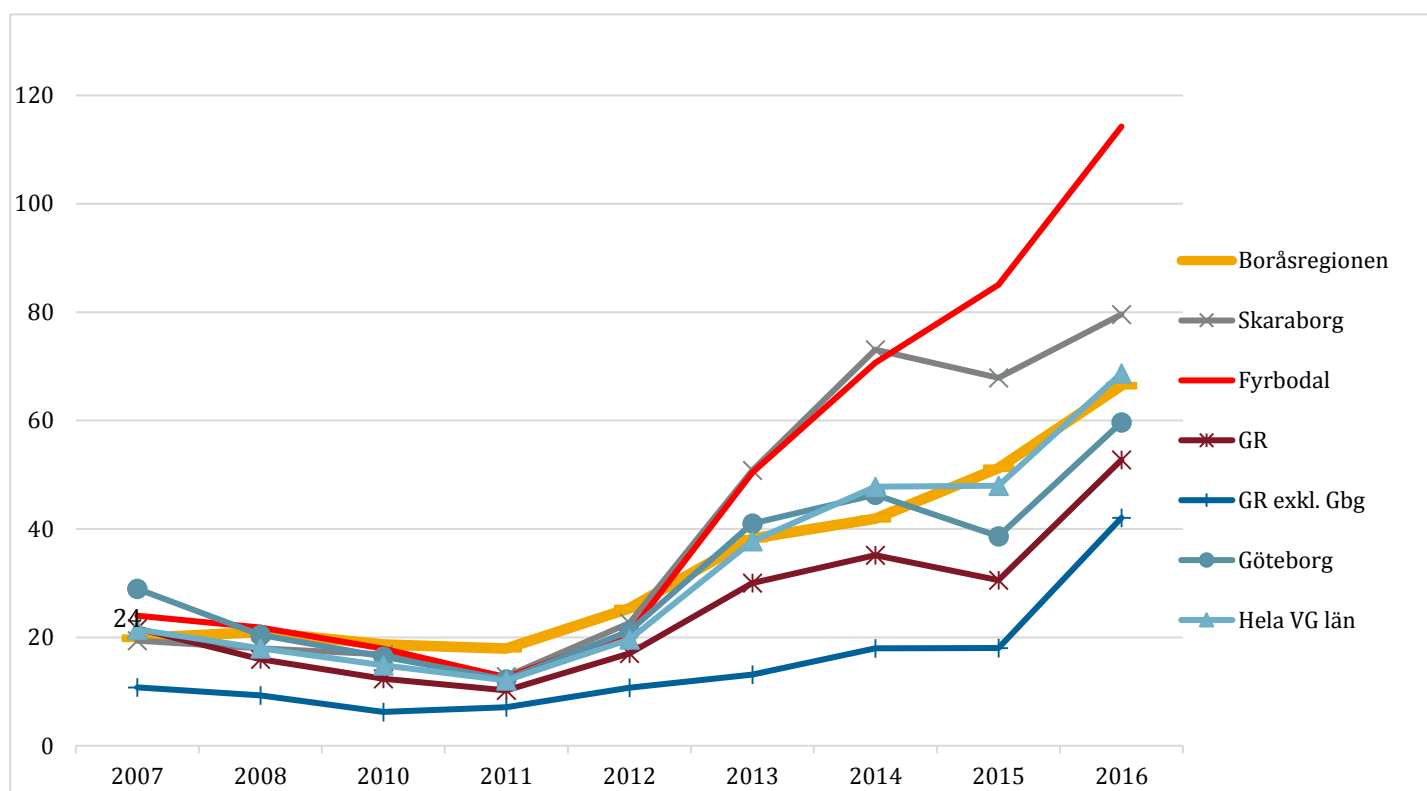
I hela Västra Götaland är det framförallt utrikesflyttnetto som gett det största bidraget till befolkningsökningen och det förväntas fortsätta vara den största faktorn de kommande

åren.¹¹ Det relativa mottagandet av nyanlända i Boråsregionen har ökat mellan år 2007 och 2016, de fetmarkerade linjerna i figur 2.4. År 2016 tog Boråsregionen emot närmare 1 500 personer vilket är en ökning med drygt 30 procent jämfört med år 2015.¹²

Figur 2.4:

Mottagande i förhållande till befolkningen per 10 000 invånare 2007-2016

(Källa: Migrationsverket, bearbetat av VGR)

Kommentar: I dessa siffror ingår inte Kungsbacka i Göteborgsregionen.

¹¹ En central förutsättning för Utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen är Långtidsutredningens basscenario för produktion och sysselsättning per näringsgren (LU 2015). I denna beräknas utrikes flyttnettot svara för hela den prognoserade ökningen av befolkningen i arbetsför ålder. Det är framför allt invandringen från utomeuropeiska länder på låg eller medel utvecklingsnivå (HDI²) som antas svara för den ökade befolkningen i arbetsför ålder.

¹² Som nyanländ kommunmottagen räknas de utländska medborgare som beviljats uppehållstillstånd i Sverige som flyktingar, skyddsbehövande, efter synnerligen ömmande omständigheter eller som anhöriga.

Nytilskottet till befolkningen i form av det ökade antalet nyanlända påverkar givetvis den långsiktiga tillgången och efterfrågan på arbetskraft. Efterfrågan inom demografidrivna branscher så som barnomsorg, grundskola, gymnasieskola, hälso- och sjukvård och äldreomsorg där utvecklingen är tydligt kopplat till befolkningsutvecklingen påverkas mer direkt i närtid. I Boråsregionen var knappt hälften av de nyanlända under år 2015 och 2016 under 20 år och en lite drygt hälften mellan 20-64 år. Ungefär hälften av de mottagna i åldersgruppen 0-19 år var mellan 6-15 år.

Tittar vi som hastigast på pendlingsstatistik ser vi att Borås är ett undantag bland tätorterna i relationen med Västra Götalands dominerande tätort Göteborg. Med endast ett undantag har Göteborg ett positivt pendlingsnetto gentemot samtliga tätorter i Västra Götaland där det summerade antalet pendlare mellan Göteborg och den andra tätorten överstiger 100 pendlare. Undantaget är Borås. Knappt 1 600 personer pendlar till Göteborg från Borås och knappt 2 000 från Göteborg till Borås. Det vittnar om att Borås har en stor attraktionskraft som arbetsmarknad.¹³

3. Utbildningsdimensionering och utbildningsmönster

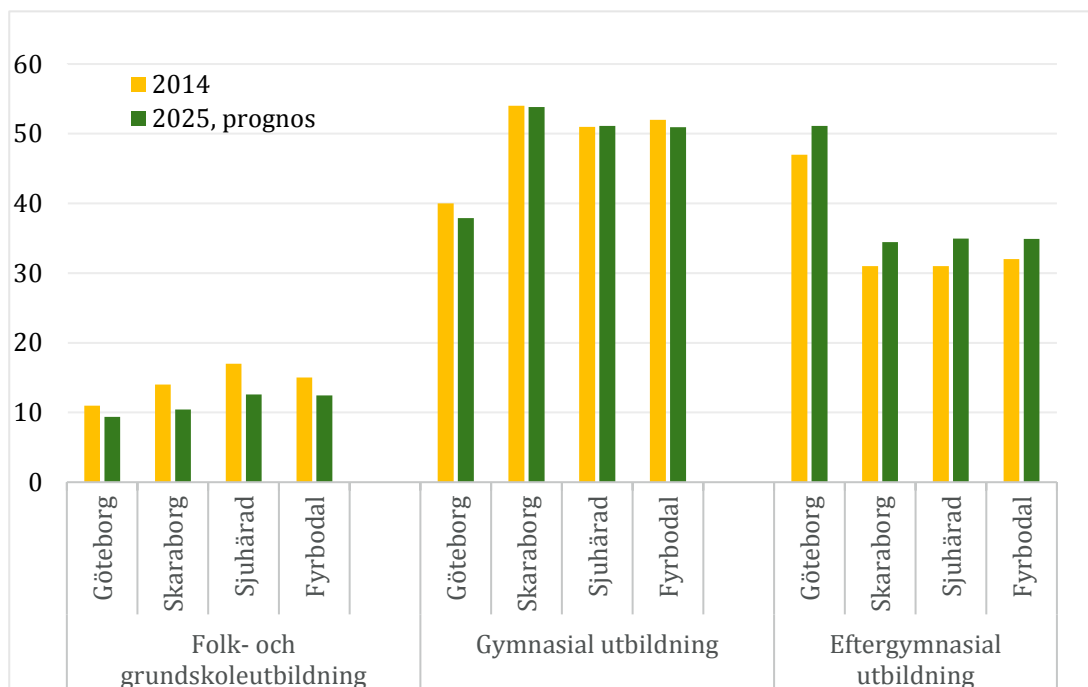
Utbildningsnivån i Västra Götaland är totalt sett ungefär densamma som för riket. Utbildningsnivån skiljer sig dock inom regionen. Andelen med eftergymnasial utbildning¹⁴ är betydligt högre i Göteborgsregionen än i de övriga delregionerna. År 2014 var det 47 procent av befolkningen i Göteborgsregionen som hade en eftergymnasial utbildning, i övriga delregioner var motsvarande siffra drygt 30 procent. Till år 2025 spås andelen med eftergymnasial utbildning öka i ungefär samma utsträckning i samtliga fyra delregioner.

¹³ *Västra Götalands funktionella geografi – befolkning, arbete och boende*. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2016 . s. 64

¹⁴ Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Figur 3.1:

Utbildningsnivå i de fyra delregionerna år 2014 och prognos för år 2025, procent. 20-64 år (Källa: UAP)

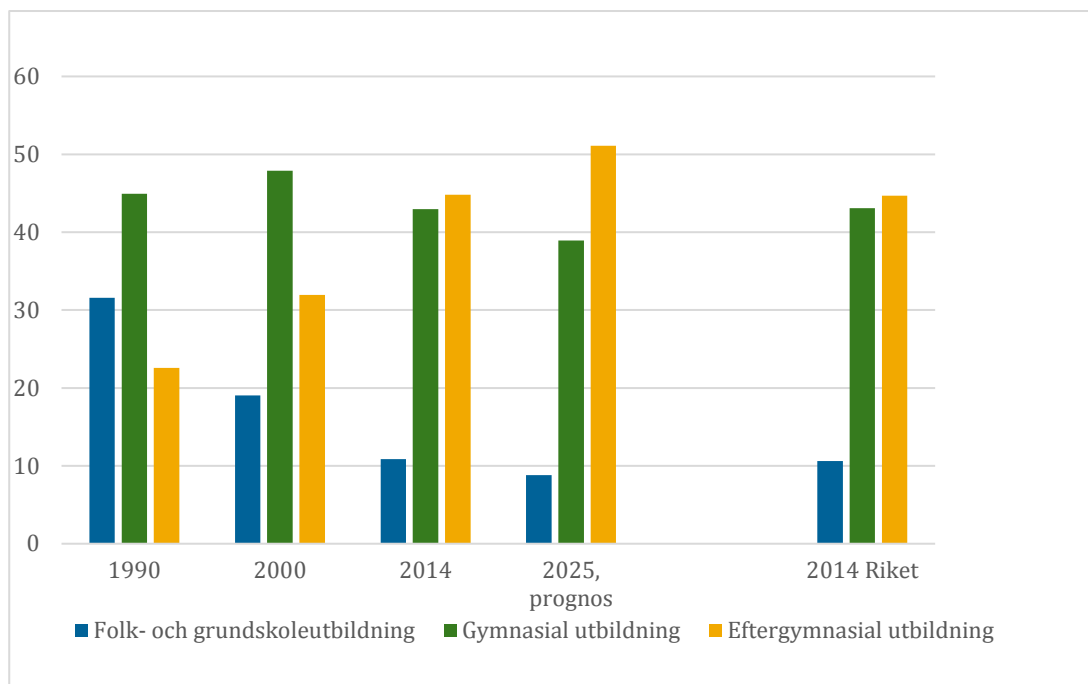
Kommentar: Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Det finns skillnader mellan kvinnor och mäns utbildningsmönster som blir tydliga under prognosperioden. Kvinnors utbildningsnivå har ökat i snabbare takt än mäns utbildningsnivå de senaste två decennierna och idag är det fler kvinnor än män som har en eftergymnasial utbildning. Om nuvarande utbildningsmönster består kommer skillnaden mellan könen att öka ytterligare under prognosperioden och år 2025 väntas 51 procent av kvinnorna och 39 procent av männen i Västra Götaland ha en eftergymnasial utbildning.

Figur 3.2:

Utbildningsnivå bland kvinnor i Västra Götaland, procent. 20-64 år

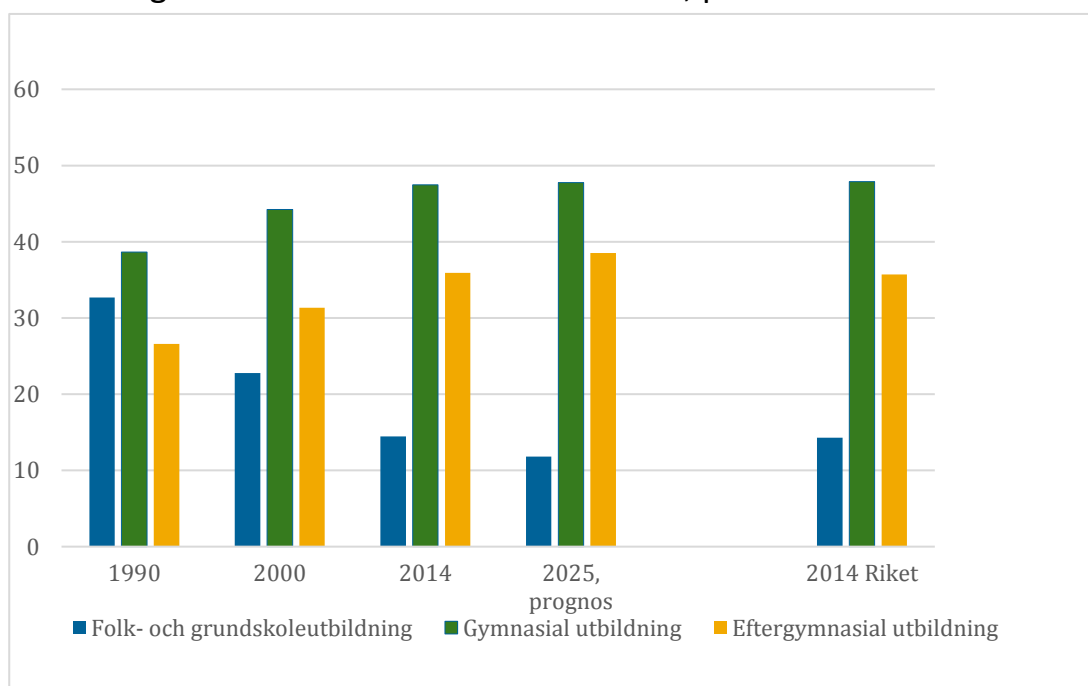
(Källa: UAP)

Kommentar: Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Figur 3.3:

Utbildningsnivå bland män i Västra Götaland, procent. 20-64 år (Källa: UAP)

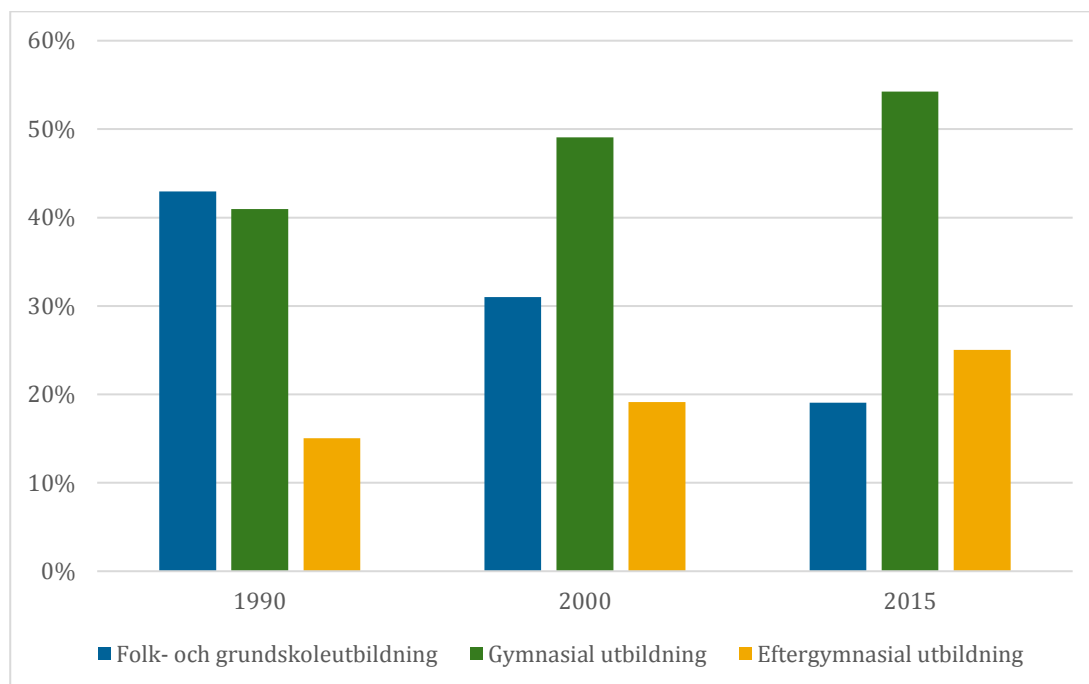

Kommentar: Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Motsvarande figurer för Boråsregionen men utan prognos visar att år 2015 hade 37 procent av kvinnorna en eftergymnasial utbildning och 25 procent av männen.

Figur 3.4:

Utbildningsnivå bland män i Boråsregionen, procent. Ålder 20-64 år. (Källa: SCB)

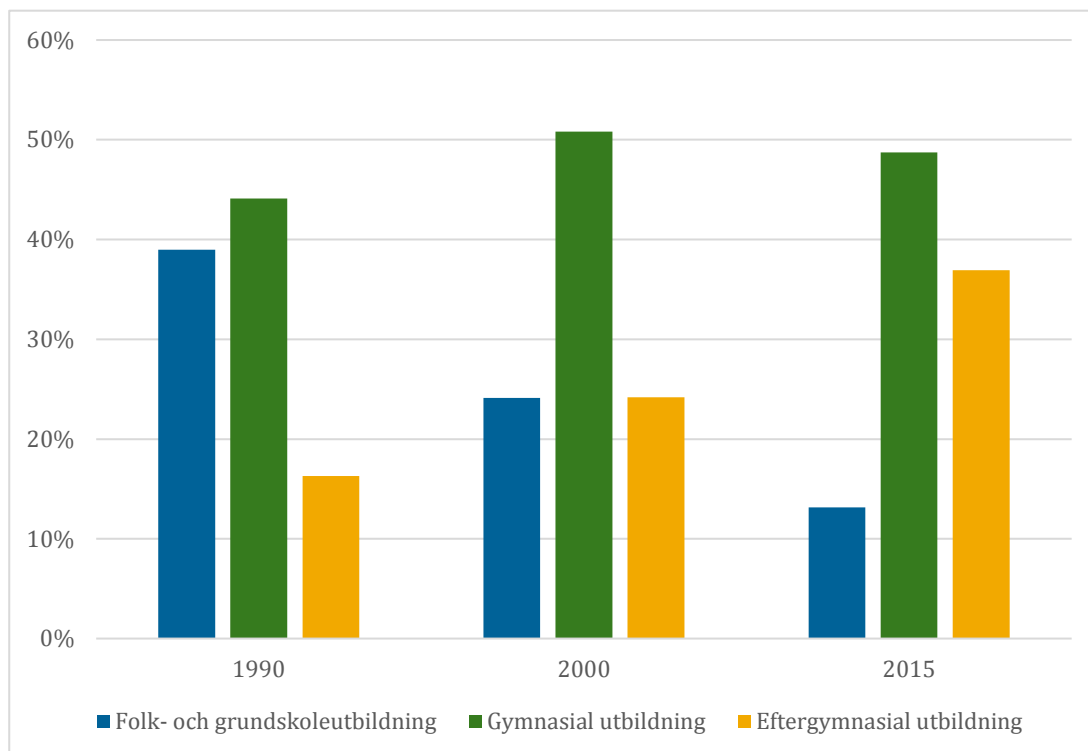

Kommentar: Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Figur 3.5:

Utbildningsnivå bland kvinnor i Boråsregionen, procent. Ålder 20-64 år

(Källa: SCB)

Kommentar: Eftergymnasial utbildning avser inte enbart personer med högskoleutbildning utan även personer med annan eftergymnasial utbildning samt personer utan högskoleexamen som tagit poäng på högskolan motsvarande minst en termins studier.

Samma förhållande mellan delregionerna framkommer även när vi tittar på de med en högskoleutbildning på minst 3 år.

Tabell 3.1:

Antal och andel högutbildade, högskoleutbildning på minst 3 år, 21-64 år

(Källa: VGR)

	Antal högutbildade 21-64 år						Andel högutbildade av befolkningen 21-64 år					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Västra Götaland	197 300	203 500	209 000	214 800	221 400	22 8000	22 %	22 %	23 %	23 %	24 %	24 %
Fyrbodalen	22 200	22 800	23 500	24 000	24 500	25 200	16 %	16 %	17 %	17 %	17 %	18 %
Göteborgsregionen	145 600	150 300	154 700	159 000	164 200	169 200	27 %	27 %	28 %	28 %	29 %	29 %
Boråsregionen	17 900	18 500	19 000	19 500	20 100	20 700	15 %	16 %	16 %	17 %	17 %	17 %
Skaraborg	21 400	21 900	22 200	22 900	23 500	24 200	15 %	16 %	16 %	16 %	17 %	17 %

Kommentar: Som högutbildad räknas de som har en högskoleutbildning på minst 3 år

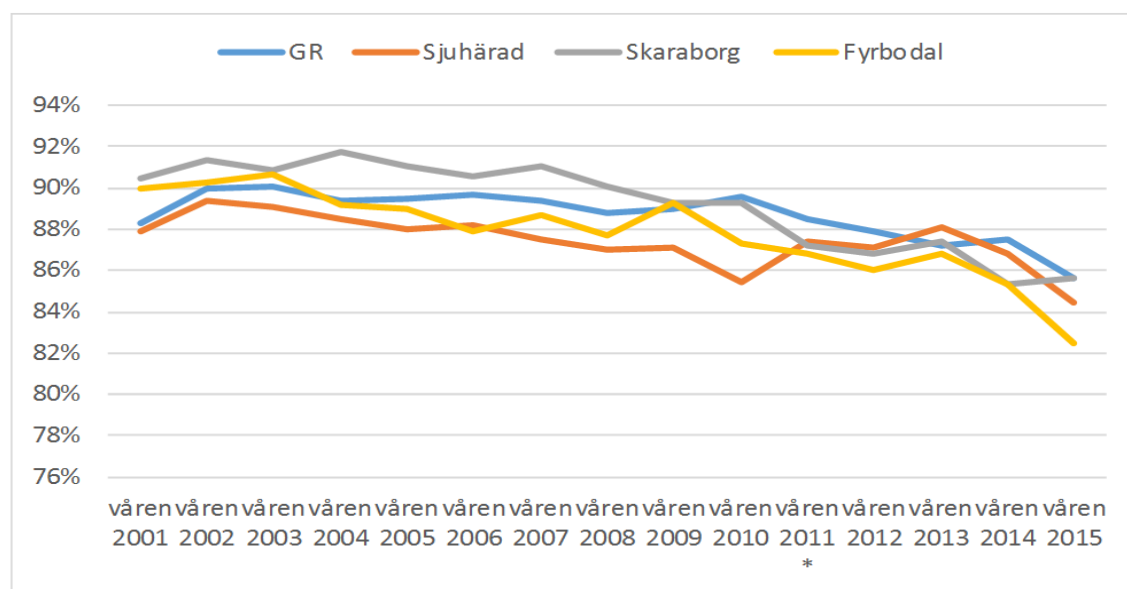
Både antalet och andelen högutbildade ökar över åren 2010-2015 i Västra Götaland och de fyra delregionerna. Mellan åren 2010- 2014 har fler högutbildade¹⁵ flyttat från Västra Götaland än till men antalet och andelen ökar trots detta eftersom det är ett positivt utrikes flyttnetto av högutbildade, men framför allt på det interna tillskottet av högutbildade som sker genom att invånarna utbildar sig på universitet och högskolor.

I det långsiktiga kompetensförsörjningsarbetet spelar grund- och gymnasieskolan en avgörande roll. Arbetsförmedlingen konstaterar att det skett en tydligare tudelning på arbetsmarknaden där de med en förgymnasial utbildning som högsta utbildning har en mer utsatt situation på arbetsmarknaden.¹⁶ Nedanstående graf visar att andelen elever med betyg från grundskolan som ger gymnasiebehörighet har minskat de senaste 15 åren.¹⁷

Figur 3.6:

Utvecklingen av gymnasiebehörighet, samtliga elever årskurs 9 2001-2015

(Källa: Folkhälsomyndigheten)

Nedanstående tabell visar de geografiska skillnaderna avseende andelen elever behöriga till gymnasieskolan våren år 2015.

¹⁵ I denna beräkning räknas de som har en högskoleutbildning på minst tre år som högutbildad. *Högutbildades flyttningar. Västra Götalandsregionen (2015)*

¹⁶ Arbetsförmedlingen. *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016 Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2017.* (2016), s. 64

¹⁷ För ett kunskapsunderlag som dels ger en samlad bild av hur skolresultaten utvecklats i Västra Götaland sedan 2000-talets början och hur stora skillnader mellan Västra Götalands delregioner är, dels sammanfattar aktuella förklaringsmodeller till varför skolresultaten försämrats se *Att motverka skolmisslyckanden – Konsten att kunna ha två tankar i huvudet samtidigt...* Västra Götalandsregionen (2016)

Tabell 3.2:

Andelen avgångselever behöriga till gymnasieskolan våren 2015 per kommun. (Källa: Skolverket)

Kommun	Andel (%)
Bollebygd	92,4
Borås	83,8
Herrljunga	85,6
Mark	85,6
Svenljunga	75,4
Tranemo	83,0
Ulricehamn	80,0
Värgårda	77,9
Västra Götaland	83,2
Riket	85,6

Utbildningsmönster på gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning

Läsåret 2014/15 var antalet elever på de högskoleförberedande programmen i årskurs 1 i Boråsregionen cirka 1 400, på yrkesprogrammen cirka 900 och på de fem introduktionsprogrammen närmare 500.

Samhällsvetenskapsprogrammet är det största gymnasieprogrammet i Boråsregionen, med närmare 12 procent av eleverna i årskurs 1 läsåret 2014/15. Ekonomiprogrammet är näst störst och Naturvetenskapsprogrammet det tredje största. Under de fyra läsår som gått sedan GY 2011 infördes är det Ekonomiprogrammet som har ökat mest i andel av gymnasieeleverna i årskurs 1 i Boråsregionen – från drygt 8 procent läsåret 2011/12 till närmare 11 procent läsåret 2014/15.

Tabell 3.3:

Andel elever i årskurs 1 per gymnasieprogram, efter läsår. Folkbokförda i Boråsregionen vid läsårsmitt, procent (Källa: UAP)

Gymnasieprogram	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Ekonomi (EK)	8,3	10,5	12,5	10,7
Estetiska (ES)	7,2	8,2	7,4	7,0
Humanistiska (HU)	1,4	1,4	1,4	1,0
Naturvetenskap (NA)	8,3	9,6	8,4	9,9
Samhällsvetenskap (SA)	11,0	10,9	11,6	11,6
Teknik (TE)	9,2	7,9	9,0	8,9
International Baccalaureate (IB)	1,1	1,6	1,4	1,5
Barn- och fritid (BF)	3,9	2,4	3,4	2,0
Bygg- och anläggning (BA)	4,6	4,6	4,4	4,5
El- och energi (EE)	4,4	4,6	4,0	4,9
Fordons- och transport (FT)	3,5	4,2	3,3	3,2
Handels- och administration (HA)	3,3	2,8	2,7	3,1
Hantverk (HV)	4,3	4,2	3,2	2,9
Hotell- och turism (HT)	0,9	1,2	1,4	0,8
Industri tekniska (IN)	1,9	2,0	2,0	1,4
Naturbruk (NB)	3,7	2,8	2,3	2,4
Restaurang- och livsmedel (RL)	1,9	2,0	2,1	1,9
VVS- och fastighet (VF)	1,6	1,5	0,9	0,9
Vård- och omsorg (VO)	3,9	3,4	3,6	3,5
Riksrekryterande utb. (RX)	0,0	0,2	0,0	0,1
Introduktionsprogrammen (IM)	15,7	13,8	14,8	17,7
	100,0	100,0	100,0	100,0

Könsskillnaderna i programvalen är tydliga i hela Västra Götaland. I Västra Götaland är det en hög andel pojkar på VVS- och fastighetsprogrammet, El- och energiprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, Fordons- och transportprogrammet samt det Industri tekniska programmet. För dessa program var andelen pojkar i årskurs 1 läsåret 2014/15 över 85 procent. Bland yrkesprogrammen dominerar flickorna på Hantverksprogrammet, Hotell- och turismprogrammet, Vård- och omsorgsprogrammet samt Naturbruksprogrammet, där andelen flickor av eleverna i årskurs 1 läsåret 2014/15 var 70 procent eller däröver. Inom de högskoleförberedande programmen är skillnaderna inte lika stora, undantaget Teknikprogrammet och det Humanistiska programmet som domineras av pojkar respektive flickor.

I Boråsregionen beräknas i genomsnitt 41 procent av de som får gymnasial kompetens komma från ett yrkesprogram vilket är jämförbart med övriga delregionen med undantag för Göteborgsregionen där andelen är 28 procent.

Kommunal vuxenutbildning, Komvux, erbjuds till vuxna som saknar kunskaper motsvarande grundskolan eller gymnasieskolan. Över åren har antalet elever varierat kraftigt, mycket som en följd av olika statliga satsningar på vuxenutbildningen. Andelen personer med en komvuxutbildning som högsta utbildning varierar mellan olika

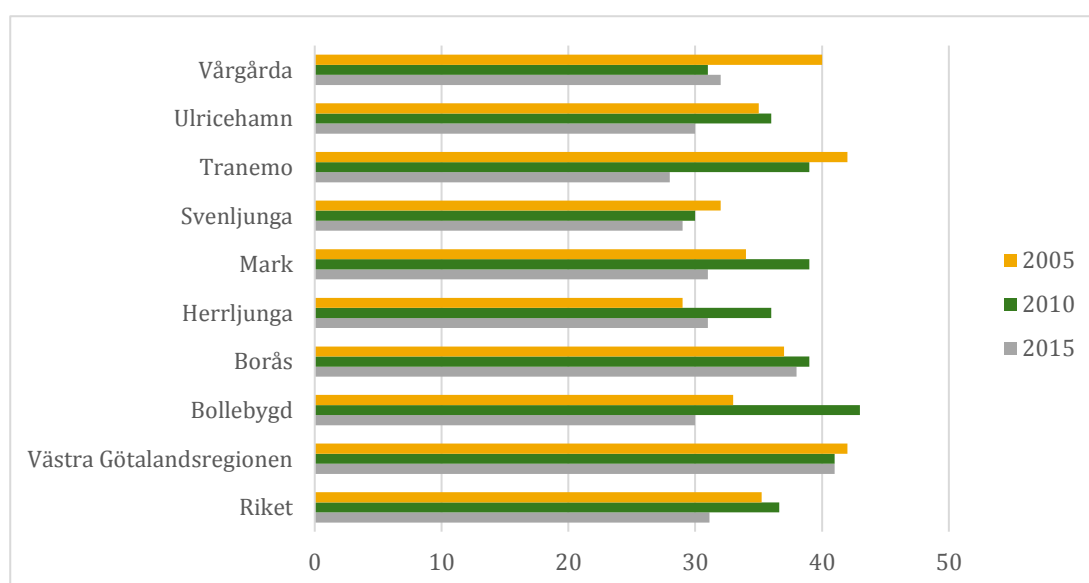
utbildningsinriktningar. Ett exempel där prognosen pekar på att en stor andel av de examinerade tros komma från Komvux är vård- och omsorgsutbildade på gymnasial nivå. I Boråsregionen beräknas tillskottet från Komvux bli lika stort som tillskottet från gymnasieskolan när det gäller vård- och omsorgsutbildade på gymnasial nivå.

Fortsatta studier är vanligast bland elever från de studieförberedande programmen. Av de i Västra Götaland som våren 2010 gick ut från Naturvetenskapsprogrammet med slutbetyg och med grundläggande högskolebehörighet var 81 procent studerande tre år senare. Bland de som gick ut från Samhällsvetenskapsprogrammet och Teknikprogrammet var motsvarande andel 62 respektive 61 procent. Även avgångna från de yrkesförberedande programmen Barn- och fritidsprogrammet och Omvårdnadsprogrammet studerade i relativt stor omfattning tre år efter sina avslutade gymnasiestudier, 35 respektive 32 procent.¹⁸

I Boråsregionen låg medelvärdet i kommunerna på andelen elever folkbokförda i kommunen med slut-/avgångsbetyg från linje/program i gymnasieskolan som registrerats som nybörjare vid universitet eller högskola inom 3 år, från gymnasieskolan till högskola och universitet, år 2015 på 31 procent. Detta är i nivå med genomsnittet i övriga delregioner, Göteborgsregionen borträknat som ligger några procentenheter högre i genomsnitt. Det finns dock skillnader inom Boråsregionen, högst övergångsfrekvens år 2015 hade Borås med 38 procent och lägst Tranemo med 28 procent.

Figur 3.7:

Övergångsfrekvens till högskolan, procent (Källa: Skolverket)

Kommentar: Uppgifter anser elever folkbokförda i kommunen med slut-/avgångsbetyg från linje/program i gymnasieskolan som registrerats som nybörjare vid universitet eller högskola inom 3 år

¹⁸ Observera att detta avser avgångna från den gymnasieskola som föregick nuvarande gymnasieskola. Jämfört med den gamla gymnasieskolan ger yrkesprogrammen idag inte behörighet till högskolan, men elever på yrkesprogram har rätt att läsa kompletterande kurser för att få högskolebehörighet.

Universitet och högskola

Högskoleutbildningen har idag en stor regional spridning men är inte primärt inriktad mot den regionala kompetensförsörjningen. Då det finns en stor rörlighet av kompetens över landet måste hänsyn tas till den in- och utflyttning som sker mellan olika regioner för att kunna beräkna framtida tillgång på utbildade med olika kompetens. Detta innebär att antalet nybörjare och antalet examinerade måste beräknas efter var en person är folkbokförd och inte vid vilket lärosäte han/hon studerar, vilket i sin tur kan leda till att det finns nybörjare och examinerade i en region trots att utbildningen inte ges på lärosätena inom den aktuella regionen. Detta hindrar dock inte att regionala högskolor bidrar till att höja utbildningsnivån i en region.

I Boråsregionen finns Högskolan i Borås som inrättades 1977 som en del av högskolereformen. Sedan tidigare fanns två utbildningar på orten: Förskoleseminariet, grundat 1966, och Bibliotekshögskolan, inrättad 1972. Ekonom- och datautbildningar startade 1980, ingenjörsutbildningar 1989 och 1999 blev vårdhögskolan en institution vid Högskolan i Borås.

Läsåret 2013/14 hade högskolan närmare 5 500 helårsstuderande. Samma läsår tog drygt 1 200 personer sin första examen, en ökning av antalet förstagångsexaminerade med cirka 120 procent sedan läsåret 2000/01.

Av folkbokförda i Västra Götaland som tog en högskoleexamen 2013/14 var cirka 65 procent kvinnor. Orsaken till den kraftiga övervikten av kvinnor bland de examinerade beror inte bara på att det är en större andel kvinnor bland nybörjarna utan också på att kvinnor i större utsträckning än män fullföljer sina studier och tar ut en examen.

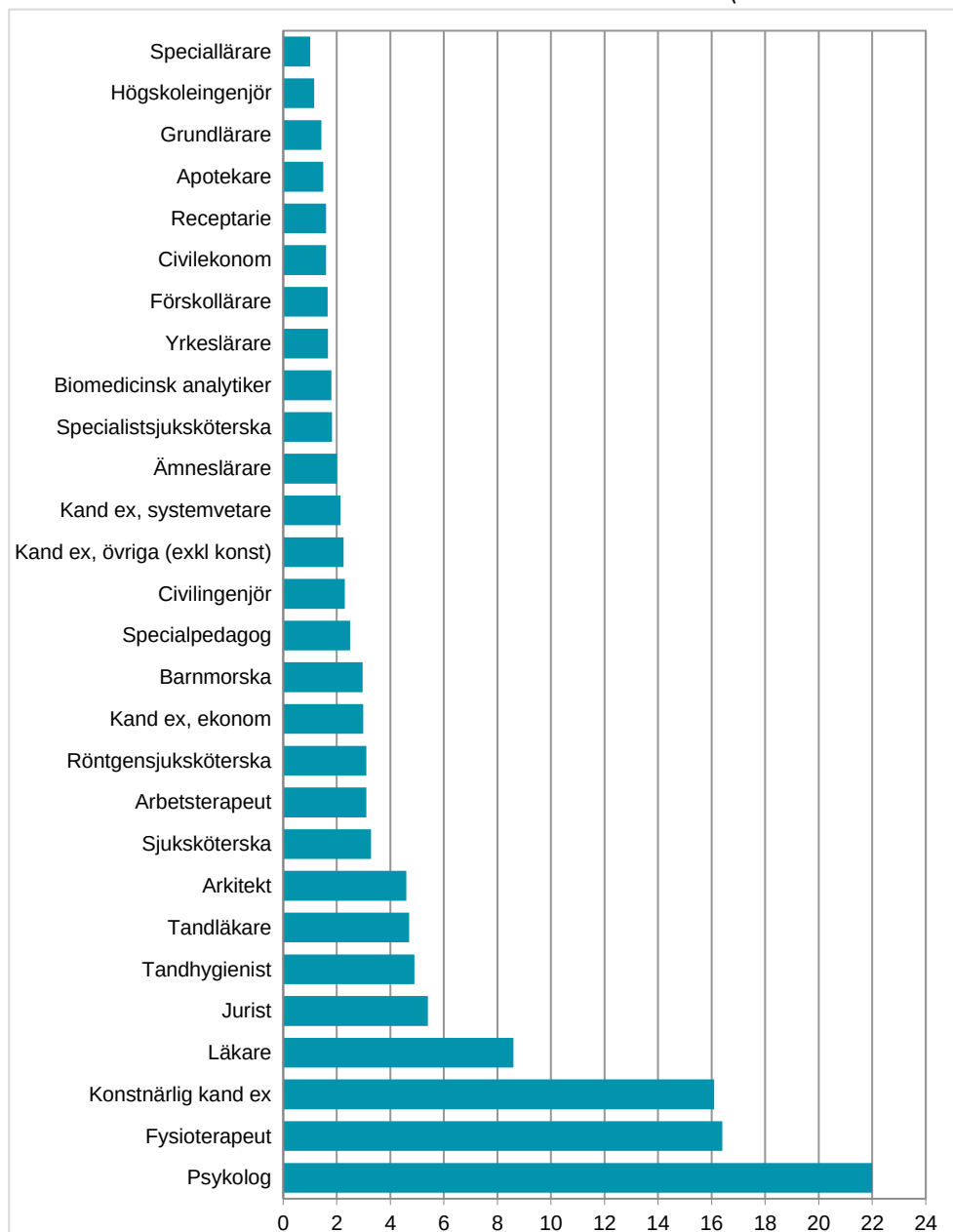
För de universitets- och högskoleutbildningar som redovisas i prognosen beräknas totalt cirka 6 700 personer examineras folkbokförda i Boråsregionen under prognosperioden 2015-2025. Flest spås examineras från sjuksköterskeutbildning och högskoleingenjörsutbildning, mellan 1 000 och 1 100. Andra grupper med en beräknad stor examination är ekonomer och förskollärare med 700–800 examinerade. I bilaga 1 framgår den beräknade tillgången på olika utbildningsgrupper år 2025.¹⁹

Tittar vi på samtliga lärosäten i Västra Götaland ser vi att söktrycket ser väldigt olika ut beroende på utbildning. Till psykologutbildningen går det 22 förstahandssökande per antagen jämfört med speciallärare där motsvarande kvot är en förstahandssökande per antagen eller specialistsjuksköterska där det går knappt två förstahandssökande per antagen.

¹⁹ Där bland annat in- och utflyttning, in- och utpendling, vidareutbildning och pensionsavgångar även ingår i beräkningarna.

Figur 3.8:

Antal behöriga förstahandssökande per antagen (sökandekvot) för ett urval av yrkesprogram och för kandidatexamen (grupperad). Uppgifterna avser lärosätena i Västra Götaland höstterminen 2015 (Källa: Universitetskanslersämbetet)

Kommentar: För de utbildningar som finns på flera lärosäten i regionen har ett genomsnitt avseende sökandekvoten beräknats. Det gäller utbildningar till barnmorska, förskollärare, grundskolelärare, högskoleingenjör, sjuksköterska, specialistsjuksköterska, ämneslärare, yrkeslärare samt kandidatexamen, ekonom, kandidatexamen, systemvetare och kandidatexamen, övriga (exkl. konst)

Yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildning (YH) är en eftergymnasial utbildningsform som kombinerar teoretiska studier och stark arbetslivsanknytning. Utbildningarna i yrkeshögskolan ska svara mot behoven av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet eller medverka till att utveckla

eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom smala yrkesområden, som är betydelsefulla för individen och samhället.

Tabell 3.4:

Platser på Yrkeshögskolan med avslut år 2016-2020 (Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan)

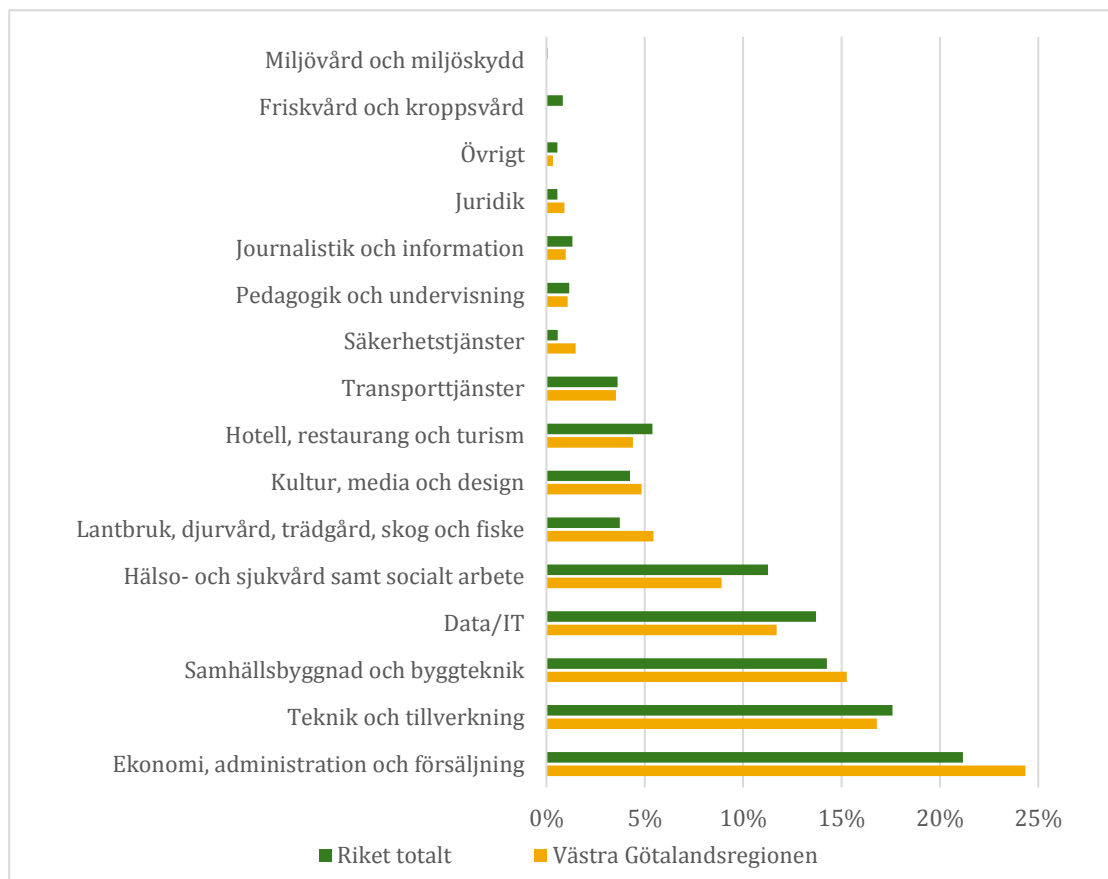
	2016	2017	2018	2019	2020	Totalt
Fyrbodal	370	394	532	289	28	1 613
GR	2 626	2 676	3 372	2 001	16	10 691
Boråsregionen	213	100	230	162	0	705
Skaraborg	417	455	568	398	50	1 896
Totalt	3 626	3 625	4 702	2 850	94	14 905

Antal platser med avslut under perioden kommer att öka allt eftersom Myndigheten för yrkeshögskolan beviljar nya utbildningar. Alla beviljade utbildningsomgångar med avslut 2016 och framåt har inte heller hunnit starta. Några av dessa utbildningsomgångar kan komma att ställas in, bland annat på grund av lågt söktryck. Avslutsåret kan också komma att justeras för en del utbildningsomgångar.

Bland de YH-utbildningar som i dagsläget erbjuds i Boråsregionen finns störst andel platser inom ekonomi, administration och försäljning (drygt 270 eller motsvarande 39 procent) samt teknik och tillverkning (drygt 240, motsvarande 35 procent). Detta är högre andelar än i Västra Götaland och riket som helhet. Personer folkbokförda i Boråsregionen kan dock gå på en YH-utbildning i en annan delregion, här har vi enbart redovisat platser i respektive delregion.

Figur 3.10:

Utbildningsplatser (YH) i Västra Götaland som avslutas år 2016-2020, procentuell fördelning efter utbildningsområde. (Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan)

Den utbildningsinriktning i Västra Götaland som har flest platser med avslut år 2016–2021 är Vårdadministratör med drygt 860 platser.

Alla utbildningsplatser bidrar dock inte till den framtida kompetensförsörjningen. Två faktorer som påverkar hur många som examineras och därmed kommer arbetsmarknaden till förfogande är hur stor andel av utbildningsplatserna som utnyttjas och hur stor andel av de studerande som fullföljer utbildningen och tar examen. Av de 13 100 utbildningsplatser som beviljades med avsedd start åren 2011–2014 i Västra Götaland var det 12 procent som inte utnyttjades. Det vill säga antingen ställdes utbildningsomgången in eller så utnyttjades inte alla platser på utbildningsomgången. Andelen outnyttjade platser i Västra Götaland var ungefär lika stor som i riket totalt, där 13 procent av platserna med avsedd start under perioden inte utnyttjades.

Examensgraden för YH-utbildningarna totalt i Boråsregionen var år 2015 cirka 82 procent. I Västra Götaland har den i genomsnitt år 2012 till och år 2015 legat på cirka 73 procent. Examengraden är generellt sett ca tio procentenheter högre bland antagna kvinnor än antagna män.

Totalt i Västra Götaland har cirka 2 procent av de förvärvsarbetande med en arbetsplats i Västra Götaland en YH- eller KY-utbildning som högsta utbildning. I Västra Götaland är det vanligaste yrket efter en examen från YH-utbildning företagssäljare, undersköterskor och sjukvårdsbiträden samt försäljare. Det skiljer sig åt hur stor andel av det totala antalet

förvärvsarbetande inom de olika yrkena som utgörs av personer med en YH-utbildning som högsta utbildning. För de nyss nämnda yrkena var andelen år 2013 cirka 3 procent för respektive yrke.

4. Konjunktur och arbetslöshet

Sedan år 2013 har konjunkturläget förbättrats för Boråsregionen och under år 2016 har konjunkturen stärkts ytterligare.²⁰ Samtidigt har beskedet om nerdragningar i Ericssons Boråsfabrik hösten år 2016 av allt att döma bidragit till att dämpa optimismen inom Boråsregionens näringsliv.

I december 2016 var drygt 6 400 personer i Boråsregionen öppet arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd. Detta motsvarar drygt 6 procent av arbetskraften 16-64 år vilket är en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med samma period 2015.

Tabell 4.1:

Antal och andel öppet arbetslösa samt sökande i program med aktivitetsstöd december år 2016, 16-64 år (Källa Arbetsförmedlingen)

	Antal	Andel av arbetskraften
Fyrbodal	11 881	9,5 %
Göteborgsregionen	28 558	6,0 %
Skaraborg	9 631	7,6 %
Boråsregionen	6 472	6,2 %
Västra Götaland	55 542	6,9 %
Riket	372 232	7,8 %

I figur 4.1 nedan redovisas öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd som procent av den registerbaserade arbetskraften för åren 2008, 2010, 2012 och 2015. I tabellen blir det tydligt att finanskrisen påverkade sysselsättningen i kommunerna. I en majoritet av kommunerna har dock arbetslösheten sjunkit sedan år 2012 även om de inte är nere på samma nivåer som år 2008.

Enligt statistik från Arbetsförmedlingen var arbetslösheten i åldern 20-24 år, i oktober 2016, drygt 8 procent i medel i Boråsregionens kommuner. Som högst var den i Borås, 11,5 procent, och lägst i Bollebygd, 4,5 procent. Totalt i Västra Götaland låg arbetslösheten i åldern 20-24 år på 9,8 procent i oktober 2016.

Men även i ett starkt konjunkturläge finns det utmaningar på arbetsmarknaden, det finns fortfarande personer med en mer utsatt ställning på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen pratar ofta om en alltmer tudelad arbetsmarknad, även om de med en mer utsatt ställning

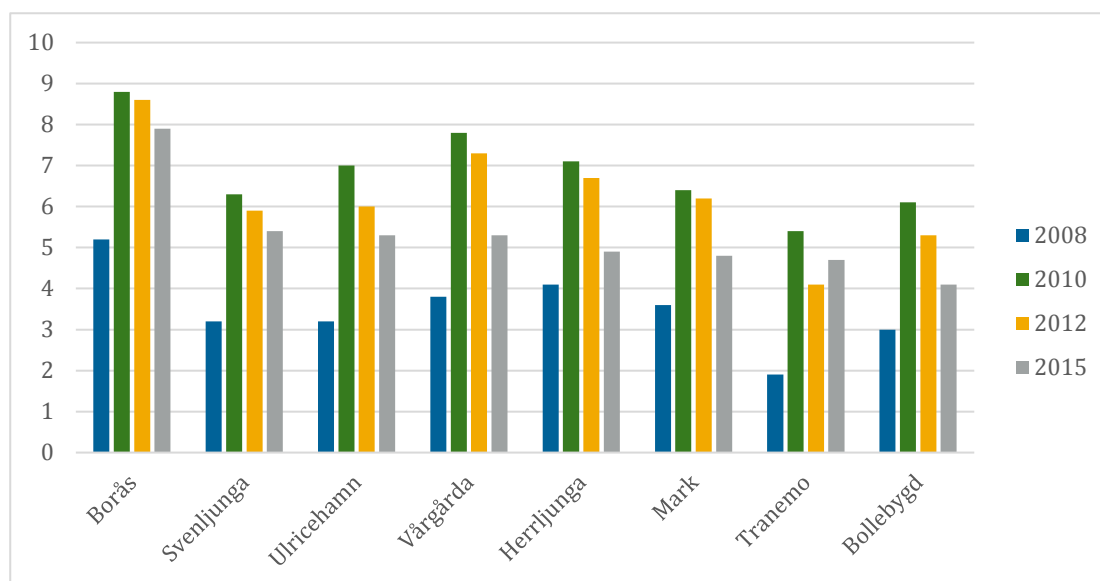
²⁰ För mer om konjunkturläget se *Konjunkturbarometer för Västra Götaland hösten 2016*.
<http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startsida/Regionutveckling/Publikationer-statistik/Aktuella-rapporter/>

på arbetsmarknaden är en heterogen grupp kan de grovt delas in i arbetslösa med högst förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa över 55 år samt arbetslösa utomeuropeiskt födda. Arbetsförmedlingen konstaterar att trenden har varit att antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har ökat, medan fallet är motsatt bland övriga inskrivna arbetslösa som i stället har minskat i snabb takt. I Boråsregionen utgör de med en utsatt ställning på arbetsmarknaden i oktober 2016 närmare 76 procent av de arbetslösa vilket är en ökning jämfört med samma period 2015 med drygt 4 procentenheter. Den enskilt största gruppen av de med en mer utsatts ställning är arbetslösa utomeuropeiskt födda, under år 2016 ökade antalet kraftigare till följd av att många nyanlända som kom under år 2015 då skrevs in på Arbetsförmedlingen. Denna grupp är dock långtifrån en homogen grupp utan människor med exempelvis olika utbildningsbakgrund och förutsättningar. Enligt Arbetsförmedlingen har Skaraborg och Fyrbodal andelsmässigt haft starkast inflöde av utrikes födda inskrivna arbetslösa sedan år 2006.²¹

Figur 4.1:

Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd i procent av den registerbaserade arbetskraften, 16-64 år

(Källa: Arbetsförmedlingen)

²¹ Arbetsförmedlingen. *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016 Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2017*. (2016) S. 64 ff

5. Teknikskiften och strukturuomvandling – Ökat antal anställda inom tjänstesektorn

Enligt prognosen beräknas antalet förvärvsarbetande i Boråsregionen att öka med drygt 20 000 mellan åren 1993 och 2025 till närmare 103 000. Ökningen mellan år 2013 och 2025 prognostiseras att bli drygt 4 700 personer. I övriga delregioner är motsvarande prognostiserade ökning mellan år 2013 och 2025 drygt 65 000 i Göteborgsregionen, drygt 700 personer i Fyrbodal och knappt 200 personer i Skaraborg.²²

Boråsregionen har precis som Västra Götaland och riket genomgått en strukturuomvandling de senaste 15-20 åren. I figur 5.1 framgår antalet anställda inom olika branschgrupper fram till och med år 2013 och därefter en prognos för de kommande åren fram till och med år 2025. Den största ökningen har skett, och prognosen pekar mot en fortsatt ökning, inom producenttjänster²³, hushållstjänster²⁴ och distributionstjänster²⁵. Den minskning som har varit har skett inom tillverkningsindustrin och prognosen pekar mot en fortsatt minskning.

²² För en fördjupning se *Sysselsättningsprognos 2014-2025 Västra Götaland*. (Rapport 2015:5)
Rapporten finns tillgänglig på Västra Götalandsregionens hemsida.

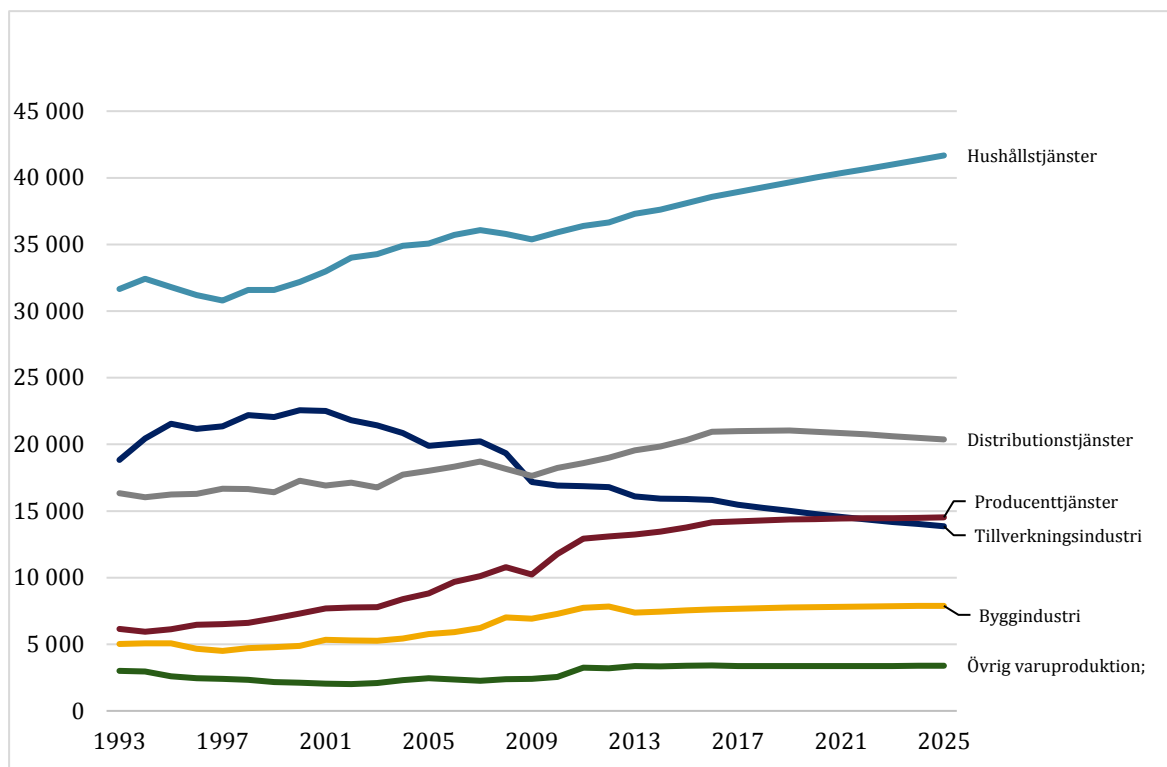
²³ Exempel på branscher inom gruppen producenttjänster är konsulter, bemanningsföretag samt resebyråer och bevakningsfirmor.

²⁴ I gruppen hushållstjänster ingår både offentlig och privat sektor och exempel på branscher är utbildning, hälso- och sjukvård samt hotell och restaurang

²⁵ Exempelvis detaljhandeln och parti- och provisionshandeln

Figur 5.1:

Sysselsättningsutveckling för 6 branschaggregat i Boråsregionen, prognos från år 2014. Antal (Källa: VGR:s Sysselsättningsprognos)

Orsaker till att antalet anställda inom tillverkningsindustrin spås minska med cirka 5 000 personer mellan år 1993-2025²⁶, vilket motsvara drygt 25 procent, är bland annat en viss utlokalisering till andra länder och en ökad produktivitet till följd av en tilltagande automatisering i branschen vilket frigör arbetskraft. Motsvarande snabba produktivitetstillväxt har inte skett inom tjänsteproduktion, skillnader i produktivitetstillväxt mellan tjänste- och varuproduktion är en central förklaring till att den ökade sysselsättningsandelen i tjänstesektorn. Produktivitetsutvecklingen inom hushållstjänster är svag, både historiskt och i det framåtblickande basscenariot som ligger till grund för prognosen. Nedgången av antalet anställda inom tillverkningsindustrin beror dock även till viss del tjänsterelaterad verksamhet inom tillverkningsindustrin i större utsträckning flyttar till tjänsteföretag, producenttjänster, som är specialiserade på dessa aktiviteter. Denna outsourcing av tjänsterelaterade verksamheter innebär att den sysselsättning som tillverkningsindustrin genererar är betydligt större än vad den officiella statistiken uppger som antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin. Vissa branscher inom tillverkningsindustrin är dessutom särskilt känsliga för utländsk konkurrens.

Tabellen nedan visar hur prognosen ser ut från år 2013 fram till år 2025 när det gäller andelen sysselsatta inom olika branschgrupper i samtliga delregioner.

²⁶ Mellan år 2013-2025 spås minskningen vara cirka 2 200 personer eller motsvarande en minskning med 14 procent

Tabell 5.1:**Andel anställda per branschgrupp år 2013 och 2025**

(Källa: UAP)

Branschgrupp	Göteborgsregionen		Skaraborg		Boråsregionen		Fyrbodalsregionen	
	2013	2025	2013	2025	2013	2025	2013	2025
Tillverkningsindustri	13	11	21	18	17	14	13	10
Övrig varuproduktion	1	1	5	5	3	3	4	4
Byggindustri	6	7	6	6	8	8	8	8
Distributionstjänster	20	19	15	14	20	20	18	17
Producenttjänster	20	21	10	10	14	14	11	12
Hushållstjänster	40	42	43	46	38	41	45	49
<i>varav offentliga hushållstjänster</i>	30	31	35	38	32	34	37	39
<i>varav privata hushållstjänster</i>	9	11	7	8	6	7	9	10
Summa alla branscher	100	100	100	100	100	100	100	100

Strukturomvandlingen har och kommer framöver ytterligare att påverkas av teknisk utveckling och automatisering. Som vi konstaterat har produktivitetstillväxten varit stark inom bland annat delar av tillverkningsindustrin vilket påverkat efterfrågan på personal. Det har skett en ökning av förädlingsvärdet men en minskning av arbetade timmar. Ökad automatisering kommer också innebära ett ökat omvandlingstryck på olika branscher och yrken, inte bara inom tillverkningsindustrin.²⁷

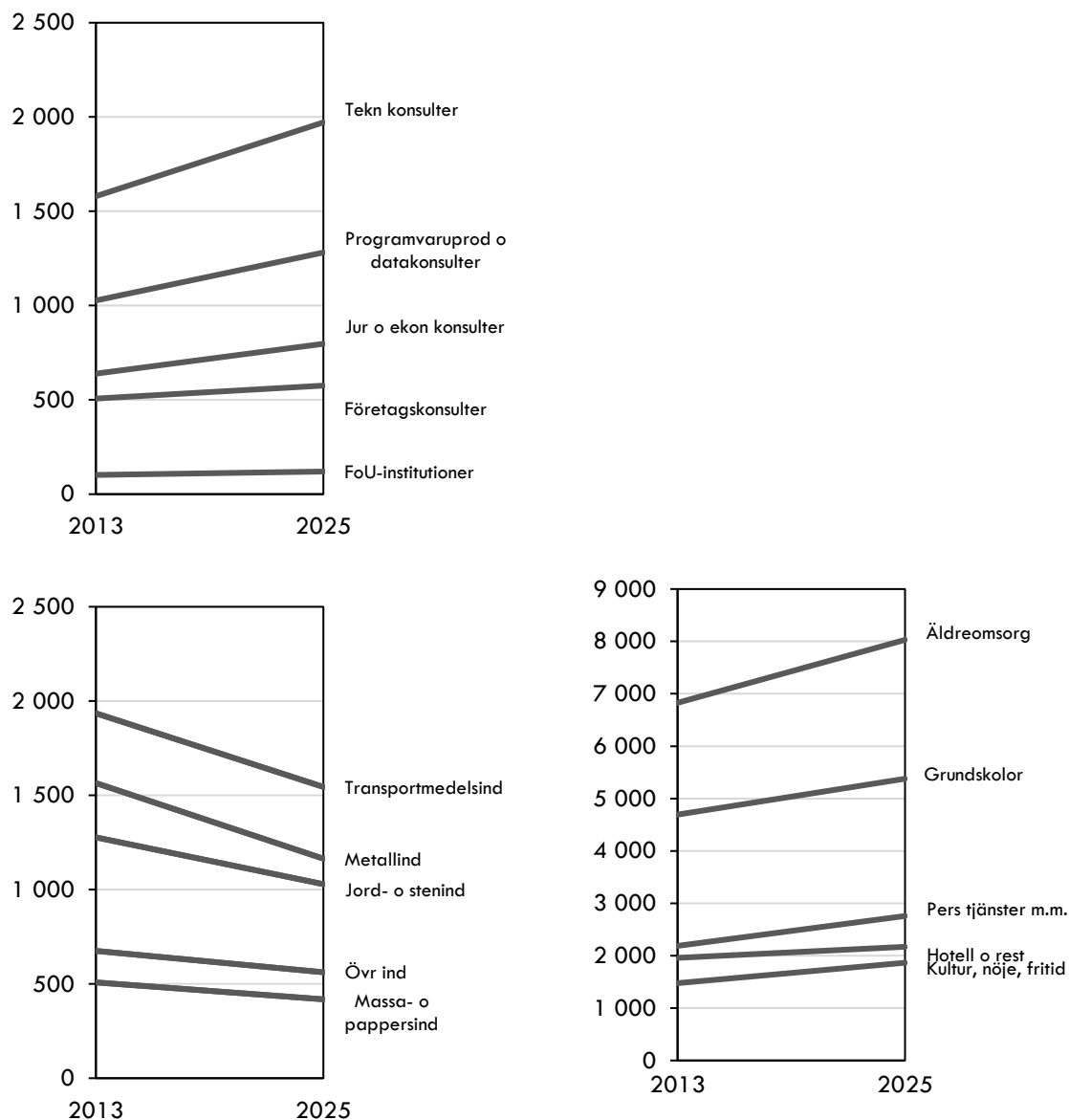
I figur 5.2 redovisar vi exempel på hur antalet anställda i olika branscher inom producenttjänster, tillverkningsindustrin och hushållstjänster spås utvecklas i Boråsregionen mellan år 2013 och år 2025.

²⁷ För en fördjupning inom automatiseringens effekter på arbetsmarknaden i Västra Götaland se *Strukturomvandling och automatisering – konsekvenser på regionala arbetsmarknader*. Henning, M m.fl. (2016). Rapporten finns bland annat tillgänglig på Västra Götalandsregionens hemsida.

Figur 5.2:

Antal sysselsatta inom förändrade branscher inom gruppen producenttjänster, tillverkningsindustrin och hushållstjänster i Boråsregionen

(Källa: VGR:s Sysselsättningsprognos)

Textilindustrin som historiskt sysselsatt många personer i Boråsregionen är inte med i ovanstående figur, detta beroende på att prognosen inte pekar på några större förändringar mellan år 2013 och 2025. År 2013 arbetade cirka 1 450 personer inom textil- och beklädnadsindustrin och prognosen pekar på en marginell minskning av antalet anställda fram till år 2025. Drygt 60 procent av samtliga anställda inom denna industrigren i Västra Götaland år 2013 arbetade i Boråsregionen.

Branschgruppen hushållstjänster domineras av offentliga tjänster inom vård, skola och omsorg. Närmare hälften av de förvärvsarbetande inom hushållstjänster i Västra Götaland arbetade år 2013 inom yrken med krav på eftergymnasial utbildning.

Tabell 5.2:

Prognos för antalet anställda i Boråsregionen inom exempel på yrken som är vanligt förekommande inom hushållstjänster

(Källa: VGR:s Sysselsättningsprognos)

Yrke	Antal förvärvsarbetande år 2013	Prognos år 2025 (procentuell förändring)
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.	4 930	+31 %
Förskollärare och fritidspedagoger	2 260	+23 %
Grundskollärare	1 910	+15 %
Storhushålls- och restaurangpersonal	820	+9 %
Läkare	750	+22 %
Branschutveckling	37 300	+12 %

Kommentar: Dessa yrken kan förekomma inom flera branscher, antalet år 2013 är hur många i Boråsregionen som har detta yrke oavsett bransch.

Idag arbetar var tredje förvärvsarbetande inom tillverkningsindustrin i Västra Götaland i yrken som kräver någon form av eftergymnasial utbildning. Andelen som arbetar inom yrken med krav på kortare högskoleutbildning är något större än andelen som arbetar inom yrken med krav på teoretisk specialistkompetens. Andelen förvärvsarbetande inom tillverkningsindustrin med en eftergymnasial utbildning spås öka fram till år 2025. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar (Tillväxtanalys) och Arbetsförmedlingen konstaterar i en gemensam rapport att det i allt väsentligt är storstadsregionerna som leder strukturomvandlingen av industrin med en omställning till krav på högre utbildningsnivåer i efterfrågade yrken.²⁸

Tabell 5.3:

Prognos för antalet anställda i Boråsregionen inom exempel på yrken som är vanligt förekommande inom tillverkningsindustrin

(Källa: VGR:s Sysselsättningsprognos)

Yrke	Antal förvärvsarbetande år 2013	Prognos år 2025 (procentuell förändring)
Maskinoperatörer	3 490	-10 %
Civilingenjör, maskin	310	+4 %
Fordonsmontörer	450	-22 %
Maskiningenjörer och maskintekniker	690	-6 %
Processoperatörsarbete	340	-23 %
Branschutveckling	16 120	-14 %

Kommentar: Dessa yrken kan förekomma inom flera branscher, antalet år 2013 är hur många i Boråsregionen som har detta yrke oavsett bransch.

²⁸ Tillväxtanalys och Arbetsförmedlingen *Framskrivning och analys av kompetensförsörjningsbehov till 2040*. 2016 s. 46

Inom den del av tjänstesektorn som riktar sig mot andra företag återfinns drygt 55 procent av de förvärvsarbetande inom yrken som vanligtvis kräver någon form av eftergymnasial utbildning. Andelen som arbetar inom yrken med krav på eftergymnasial utbildning är dock lägst i Boråsregionen, 42 procent och störst i Göteborgsregionen, 62 procent. Mer kunskapsintensiva tjänsteverksamheter har en tydlig lokaliseringspreferens till Borås.²⁹

Tabell 5.4:

Prognos för antalet anställda i Boråsregionen inom exempel på yrken som är vanligt förekommande inom producenttjänster

(Källa: VGR:s Sysselsättningsprognos)

Yrke	Antal förvärvsarbetande år 2013	Prognos år 2025 (procentuell förändring)
Dataspecialister	780	+15 %
Revisorer m.fl./Marknadsanalytiker och marknadsförare/Övriga företagsekonomer	870	+9 %
Personaltjänstemän och yrkesvägledare/Organisationsutvecklare	410	+8 %
Reseproducenter/Företagssäljare/Inköpare/Övriga säljare, inköpare, mäklare m.fl.	3 190	+7 %
Övriga civilingenjörer	330	+39 %
Branschutveckling	13 200	+10 %

Kommentar: Dessa yrken kan förekomma inom flera branscher, antalet år 2013 är hur många i Boråsregionen som har detta yrke oavsett bransch.

6. Framtida utbud och efterfrågan samt matchning

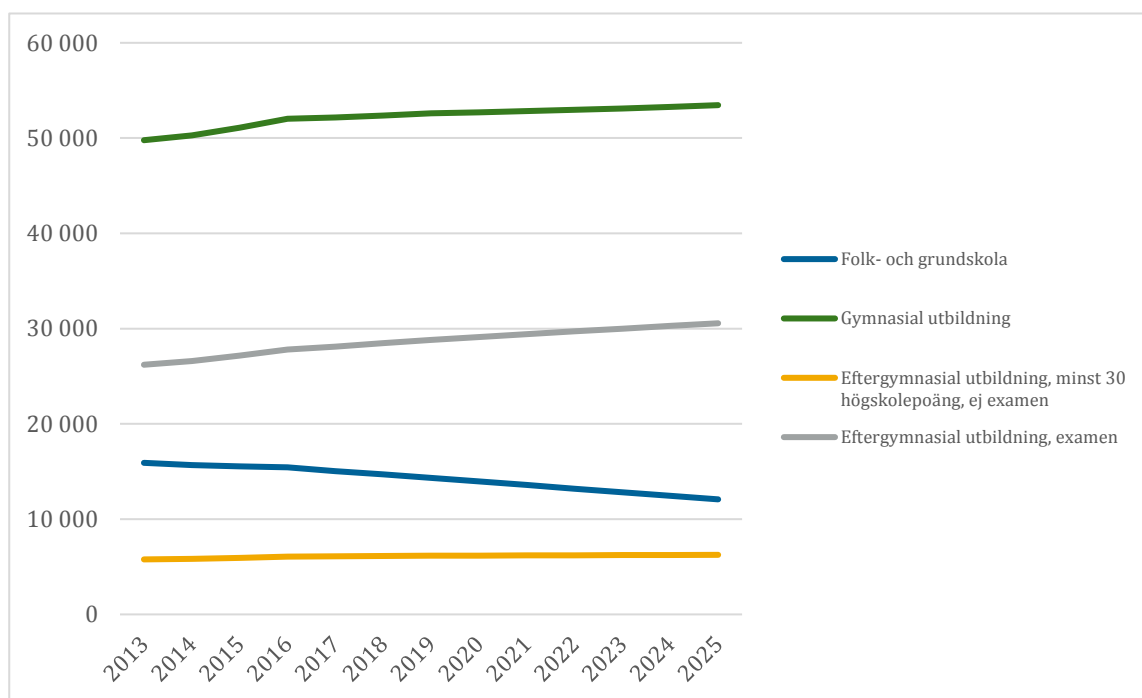
Utifrån dessa förutsättningar och antaganden redovisar vi resultaten av prognosen för ett antal utbildningsgrupper. Utbildningarna kan vara mer eller mindre kopplade till specifika yrken. I prognosen har vi utgått från SCB:s bedömning av om yrken och utbildningar har en koppling eller inte. SCB bedömer vilka utbildningar som är adekvata för vilka yrken.

Prognosen tyder på att efterfrågan främst kommer att öka på personal med en eftergymnasial utbildning med examen, ökning på cirka 17 procent eller cirka 4 400 personer. Efterfrågan på personal med en gymnasial utbildning ser även den ut att öka, cirka 7 procent eller motsvarande cirka 3 700 personer. För de med en förgymnasialutbildning, folk- och grundskoleutbildning, ser efterfrågan ut att minska med närmare -25 procent, eller motsvarande cirka 3 800 personer.

²⁹ Västra Götalands funktionella geografi – befolkning, arbete och boende. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2016. S. 56

Figur 6.1:

Prognostiserad efterfrågan på arbetskraft i Boråsregionen efter utbildningsnivå, år 2013-2025. (Källa: UAP)

Kommentar: I gruppen eftergymnasial utbildning ingår den uppskattade efterfrågan på gymnasieingenjörsutbildade.

I prognosen saknas det underlag för att uppskatta storleken på en eventuell brist eller överskottet i utgångsläget. Den enda skillnad mellan tillgång och efterfrågan som kan mätas i utgångsläget är arbetslösheten, vilket innebär att efterfrågan i utgångsläget aldrig kan vara större än tillgången. Om det redan i utgångsläget råder brist eller överskott på en viss kompetens bör framtidsbedömningarna således ses i ljuset av detta. Om det exempelvis råder brist på en viss kompetens i utgångsläget och prognosberäkningarna anger brist på sikt bör prognosresultaten tolkas som förstärkt brist. Om vi i utgångsläget vet att arbetsgivare upplever en brist på utbildad arbetskraft ska prognosen i de fall den visar på ett överskott ses som att bristen kommer att mildras. En sämre matchning mellan utbildning och yrke samt högre arbetslöshet inom en utbildning kan även indikera att de som idag står till arbetsmarknadens förfogande med denna utbildning inte motsvarar arbetsgivarnas krav eller att efterfrågan är lägre.³⁰

I de fall det är möjligt har vi därför gjort bedömningar om det i utgångsläget råder brist, god tillgång eller balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft med en given utbildning. För att göra dessa bedömningar har vi använt resultaten från SCB:s årliga

³⁰ Utbildningar som enligt SCB accepteras inom yrken på lång sikt refereras till som adekvata utbildningar. Bedömningarna går enbart ut på att värdera utbildning- och yrkeskombinationerna som sådana, inte enskilda individers insatser på arbetsmarknaden. Om en person har ett jobb utanför sitt utbildningsområde kan det bero både flera olika orsaker. Det går inte utifrån registeruppgifter att avgöra vilken som är orsaken och det behöver inte upplevas som ett problem. Ett jobb utanför utbildningsområdet skulle kunna indikera att utbildningen ger en bred och användbar kunskap och att arbetsgivare använt en mindre traditionell rekrytering.

Arbetskraftsbarometer³¹ i kombination med Arbetsförmedlingens Yrkeskompass³². Arbetskraftsbarometern omfattar ett urval av utbildningar och för vissa utbildningsgrupper saknas därför bedömning av utgångsläget. Resultaten redovisas endast för riket som helhet och regionala skillnader kan givetvis förekomma. För att fånga upp de regionala skillnaderna används Yrkeskompassen. Yrkeskompassen syftar dock till att beskriva jobbmöjligheterna för ett visst yrke och inte för en viss utbildning, därför används den här endast då överensstämmelsen mellan yrke och utbildning är relativt god.

Tabell 6.1:

Utbildningsgrupper där det finns risk för en stor brist i Boråsregionen.
Jämförelse med andelen av efterfrågan i övriga delregioner (Källa: UAP)

Utbildningsgrupp	Antalet personer år 2025	Andel av efterfrågan år 2025	Fyrbodal*	GR*	Skaraborg*
Vård- och omsorgsutbildning, gymnasial nivå	-1 220	-18 %	-15 %	-22 %	-13 %
Gymnasieingenjörer, totalt**	-790	-35 %	-38 %	-37 %	-34 %
Industriutbildning, gymnasial nivå**	-640	-14 %	-3 %	-5 %	+7 %
Läroutbildning för grundskolans tidigare år	-520	-21 %	-11 %	-15 %	-18 %
Specialistsjuksköterskeutbildning, totalt	-410	-30 %	-25 %	-22 %	-22 %
Ämnesläroutbildning	-320	-16 %	-17 %	-17 %	-8 %
Barn- och fritidsutbildning, gymnasial nivå	-250	-12 %	-8 %	-25 %	+1 %
Förskolläroutbildning	-230	-13 %	-4 %	-1 %	-19 %

Kommentar: *Andel av efterfrågan år 2025. ** Prognosen är genomförd innan beskedet hösten år 2016 om neddragningar i Ericssons Boråsfabrik

Ökad efterfrågan leder innebär en risk för ökad brist på personal med en gymnasial vård- och omsorgsutbildning

År 2013 fanns det drygt 38 000 personer med en vård- och omsorgsutbildning på gymnasial nivå som förvärvsarbetade i Västra Götaland. Av dessa återfanns närmare 5 300 i Boråsregionen. I hela Västra Götaland är det vanligast att de med denna utbildning arbetar inom äldreomsorgen där närmare hälften återfinns. En tredjedel arbetar inom hälso- och sjukvården samt övrig vård och omsorg. Det är en kraftigt kvinnodominerad utbildning och prognosen pekar på att denna fördelning kommer att bestå. År 2013 var andelen kvinnor 90 procent, prognosen tyder på att andelen kommer minska något fram till år 2025, och andelen utrikesfödda var 15 procent att jämföra med genomsnittet i regionen på 14 procent. I hela Västra Götaland arbetade år 2013 cirka sju av tio med ett yrke som SCB bedömer vara adekvat givet utbildningen. Andelen förvärvsarbetande låg samma år på 84 procent och arbetslösheten på 4,3 procent. Skillnaden mellan förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad är därmed närmare 12 procentenheter.

³¹ Se SCB:s hemsida: <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/arbetskraftsbarometern/>

³² Se Arbetsförmedlingens hemsida: <https://www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen>

Arbetsförmedlingen pekar i sin rapport ”Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016 Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2017”³³ på att under år 2017 kommer det råda brist på arbetskraft inom yrken som rör hälso- och sjukvården samt socialt arbete. Vår prognos pekar på att denna brist kommer att tillta till år 2025.

Antalet examinerade, cirka 2 600, och inflyttare i Boråsregionen spås relativt väl motsvara antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig vilket innebär att tillgången förblir relativt oförändrad till år 2025. Den tilltagande bristen förklaras dels av en ökad efterfrågan till följd av ett ökat behov av äldreomsorg samt hälso- och sjukvård, dels av att en större andel av de som kommer att arbeta som vård- och omsorgspersonal i framtiden antas ha en vård- och omsorgsutbildning. I Boråsregionen väntas efterfrågan på personal med en gymnasial vård- och omsorgsutbildning öka med närmare 30 procent, en efterfrågan som troligen inte kommer att kunna mötas då tillgången prognostiseras att ligga kvar på samma nivåer som idag. Det finns därför en risk att det kommer att saknas mer än 1 200 personer i Boråsregionen med denna utbildning år 2025.

Risk för framtida brist på gymnasieingenjörer – men osäkert vilken utbildningsnivå som kommer att efterfrågas

Ingenjörutbildade – det vill säga personer med gymnasie-, högskole- eller civilingenjörsexamen – arbetar inom vitt skilda verksamheter, som data och IT, läkemedelsindustri och myndigheter, och inte bara som ingenjörer utan även som chefer, dataspecialister och företagssäljare. Prognoser över tillgång och efterfrågan på ingenjörutbildade rör därför den framtida kompetensförsörjningen inom många olika delar av arbetsmarknaden.

År 2013 fanns det totalt sett drygt 75 000 ingenjörer i Västra Götaland i åldern 16-74 år. Av dessa var cirka 6 600 personer folkbokförda i Boråsregionen. Fram till år 2013 har det totala antalet ingenjörutbildade varit mer eller mindre oförändrat i Västra Götaland. Däremot har det, precis som i övriga Sverige, skett en växling från gymnasieingenjörer till högskoleingenjörer och civilingenjörer.

Den tidigare gymnasieingenjörutbildningen inrättades på 1960-talet men lades ner 1996. Från och med 2015 är det återigen möjligt att studera till gymnasieingenjör genom ett fjärde år på gymnasieskolans teknikprogram, men få har tagit examen ännu. Högskoleingenjörutbildningen infördes läsåret 1993/94, bland annat i syfte att ersätta den gamla gymnasieingenjörutbildningen. Civilingenjörutbildningen, slutligen, har expanderat gradvis de senaste decennierna. Detta gör att ålderssammansättningen ser olika ut bland de utbildade ingenjörerna. Bland gymnasieingenjörerna är närmare hälften av de utbildade över 55 år. För högskoleingenjörutbildade är ålderssammansättningen den omvända, här är en majoritet av de utbildade mellan 25-45 år. Ålderssammansättningen bland civilingenjörutbildade är något jämnare än övriga två ingenjörstrupper.

Examensinriktningarna bland de högskole- och civilingenjörutbildade i Västra Götaland varierar stort, och omfattar både utbildningar som upphört och sådana som ges idag.

Gör vi ett försök att aggregera samman de tre nivåerna av ingenjörutbildningar ser vi att år 2013 var andelen kvinnor 20 procent och andelen utrikesfödda 9 procent. I hela Västra

³³ Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016 Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2017. (2016) Arbetsförmedlingen.

Götaland arbetade år 2013 cirka 82 procent med ett yrke som kan anses vara matchat mot utbildningen. Andelen som förvärvsarbetar låg samma år på cirka 92 procent i Boråsregionen och andelen som är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen låg strax över 2 procent i Boråsregionen, vilket är markant lägre än för hela arbetskraften. Andelen inskrivna arbetslösa har dessutom sjunkit sedan 2009. Detta faktum tillsammans med att en stor andel förvärvsarbetar tyder på att efterfrågan är stor.

Andelen som arbetar i matchande yrken är något lägre bland gymnasie- och högskoleingenjörer, 72 procent i medel, än matchningen bland civilingenjörer, 86 procent i medel. Skälet till det är till exempel att en gymnasieingenjörsexamen bedöms som formellt otillräcklig inom civilingenjörsyrkena, vilka cirka 10 procent av gymnasieingenjörerna arbetade inom år 2103. Totalt i Västra Götaland pekar prognosen mot att det årligen från och med år 2015 kommer att examineras cirka 210 gymnasieingenjörer (från och med läsåret 2016/17), 880 högskoleingenjörer och 1 100 civilingenjörer.

Efterfrågan på ingenjörer påverkas av strukturomvandlingen. Som vi redan konstaterat kommer antalet förvärvsarbetande inom tillverkningsindustrin totalt sett att minska och sysselsättningen inom exempelvis konsultverksamhet att öka.

Ytterligare en viktig aspekt i den framtida efterfrågan på ingenjörer är vilka utbildningar som arbetsgivarna kommer att efterfråga när de nyanställer inom olika yrken. I prognosberäkningarna görs det ett generellt antagande om att matchningen mellan yrke och formell utbildning ska förbättras. Det innebär till exempel att de som är civilingenjörer till yrket, i större utsträckning än idag, förväntas ha en civilingenjörsutbildning. På samma sätt utgår prognosen från att arbetsgivarna, i högre grad än idag, kommer att efterfråga formell högskole- eller gymnasieingenjörsexamen när de nyanställer inom ingenjörsyrkena. Detta blir extra relevant när den stora gruppen gymnasieingenjörer går i pension. Gymnasieingenjörerna arbetar i ett stort antal yrken, och när de går i pension kan arbetsgivarna i många fall komma att kräva högre formell utbildning när de nyanställer. Inte minst gäller det de gymnasieingenjörer som idag arbetar som exempelvis civilingenjörer och dataspecialister. År 2013 arbetade cirka 10 procent av de med en gymnasieingenjörsutbildning som civilingenjörer, cirka 20 procent som ingenjörer och tekniker och 15 procent som chefer. En stor grupp är dock utspridd över flera andra yrken.

När gymnasieingenjörerna i framtiden ska ersättas antas arbetsgivarna, i större utsträckning än idag, anställa exempelvis utbildade civilingenjörer, högskoleingenjörer och programmerare. Svårigheten är att avgöra i vilken utsträckning arbetsgivarna kommer att efterfråga en högre eller en annan formell kompetens.

Totalt pekar prognosen för Boråsregionen på ett underskott vid prognosperiodens slut på närmare -800 gymnasieingenjörer samt balans på antalet högskole- och civilingenjörer. Som vi påpekat tidigare finns det svårigheter i att avgöra vilken kompetens som arbetsgivare kommer att efterfråga när de ska ersätta de gymnasieingenjörer som har en äldre utbildning och som kommer att gå i pension under prognosperioden.

Efterfrågan på ingenjörer och gymnasialt industriutbildade kan dock komma att påverkas av nedläggningen av Ericssons fabrik i Borås där många ingenjörer och tekniker inom elektronik arbetar. Bland dessa finns en relativt stor grupp med en gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå.

Hur detta kommer att påverka den prognostiserade bristsituationen på gymnasieingenjörer och gymnasialt industriutbildade samt balansen tillgång och efterfrågan på civil- och

högskoleingenjörer är svårt att avgöra men den risk för en bristsituation som vår prognos visar kan minska.

Nedläggningen av Ericssons fabrik kommer med största sannolikhet även att indirekt påverka företag som erbjuder producenttjänster, exempelvis konsulter där ingenjörsyrken är vanliga.

I närtid ser arbetsmarknaden, enligt Arbetsförmedlingen, god ut för ingenjörer och tekniker, vilket förhoppningsvis innebär att många av de drabbade ska kunna hitta nya jobb relativt snabbt.

Industriutbildning – Risk för en bristsituation

Gymnasieskolans industritekniska program har idag fyra inriktningar. Inriktningarna mot processteknik, produkt- och maskinteknik samt svetsteknik ingår i det som här benämns industriutbildning. Dessutom ingår inriktningarna mot finsnickeri och övrigt hantverk på hantverksprogrammet. År 2013 fanns det cirka 35 500 personer med en industriutbildning på gymnasial nivå som förvärvsarbetade i Västra Götaland. Av dessa arbetade cirka 4 900 i Boråsregionen. Totalt i Västra Götaland arbetade närmare 45 procent år 2013 inom tillverkningsindustrin där transportmedelsindustrin är den vanligaste branschen. Utbildningsgruppen är idag mansdominerad och andelen män väntas öka ytterligare under prognosperioden till närmare 90 procent män år 2025. Andelen utrikes födda är 10 procent vilket är något lägre än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland.

År 2013 förvärvsarbetade cirka 80 procent och arbetslösheten låg på drygt 7 procent. I hela Västra Götaland arbetade cirka 65 procent inom ett yrke som överensstämde med deras utbildning. Kvinnor med denna kompetens återfinns många gånger inom andra branscher, cirka 60 procent arbetar med ett yrke som enligt SCB egentligen inte stämmer bra överens med deras utbildning. I hela Västra Götaland arbetade till exempel drygt 20 procent, eller motsvarande drygt 1 200, av kvinnorna med denna utbildning som vård- och omsorgspersonal.

Sammantaget beräknas antalet examinerade och inflyttare bli färre än antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig vilket innebär att tillgången i Boråsregionen minskar med cirka 25 procent till 2025. Efterfrågan beräknas dock under samma period minska med cirka 10 procent. Detta innebär att prognosen pekar på en risk för ett litet underskott fram till 2025, drygt -600 personer eller motsvarande 14 procent av efterfrågan. Arbetslösheten var dock relativt hög år 2013 bland de industriutbildade. Om dessa arbetslösa inte längre står till industriarbetsmarknadens förfogande riskerar bristen i Boråsregionen att övergå till en kraftigare bristsituation.

Den tekniska utvecklingen och strukturomvandlingen gör det även, precis som i många utbildningar, viktigt att diskutera innehållet i den utbildning som erbjuds.

Precis som vi diskuterade ovan avseende gymnasieingenjörer kan den prognostiserade bristen på industriutbildade på gymnasial nivå komma att påverkas av Ericssons besked om nedläggning av fabriken i Borås.

Ökad efterfrågan på utbildade lärare för grundskolans tidigare år

År 2013 fanns det i hela Västra Götaland cirka 14 000 antal förvärvsarbetande med en lärarutbildning för grundskolans tidigare år, ca 2 000 av dessa arbetade i Boråsregionen. Samlat för Västra Götaland är arbetslösheten för denna grupp låg och förvävsgraden totalt

är drygt 95 procent och cirka 85 procent arbetar inom ett yrke som SCB bedömer överensstämmer med utbildningen. Vanligast är ett arbete inom grundskolan följt av barnomsorgen. Kvinnodominansen är stor och väntas vara det även framöver. Andelen utrikes födda är 7 procent vilket är betydligt lägre än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland.

Arbetsförmedlingen pekar ut läraryrken som ett yrkesområde där bristen på arbetskraft kommer vara som påtagligast under år 2016-2017. Mot bakgrund av detta ska den brist på drygt 500 personer på lärarutbildare för grundskolans tidigare år i Boråsregionen, som vår prognos visar, snarare tolkas som en förstärkt brist.

Orsaken till den tilltagande bristen är en ökad efterfrågan, antalet examinerade och inflyttare beräknas bli ungefär lika många som antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig vilket innebär att tillgången på utbildade kommer ligga kvar på ungefär samma nivå som 2014. Efterfrågeökningen beror på att antalet elever i grundskoleåldern förväntas öka fram till år 2025. En annan orsak är att de idag verksamma lärarna utan pedagogisk examen på sikt antas ersättas av personer med pedagogisk examen. De nyanlända asylsökanden som kom till Västra Götaland år 2014 och 2015 har inte ingått i beräkningarna av prognosen vilket även kan bidra till att efterfrågan på utbildade lärare ökar ytterligare.

Specialistsjuksköterskeutbildade samt grundutbildade sjuksköterskor

År 2013 fanns det cirka 22 300 sjuksköterskeutbildade sysselsatta i Västra Götaland. Drygt 50 procent av dem var grundutbildade sjuksköterskor, 41 procent specialistsjuksköterskor, 6 procent barnmorskor och 3 procent röntgensjuksköterskor. Totalt arbetade 2 700 av dessa i Boråsregionen år 2013. Cirka 90 procent av de sjuksköterskeutbildade är kvinnor. År 2013 arbetade cirka 90 procent i Västra Götaland i ett matchat yrke.

I tabellen ovan har vi valt att bara redovisa specialistsjuksköterskeutbildning. Prognosen pekar inte på någon brist på grundutbildade sjuksköterskor år 2025 utan snarare mot ett visst överskott, närmare 300 personer i Boråsregionen, men utifrån det rådande arbetsmarknadsläget för sjuksköterskor där Arbetsförmedlingen pekar på en brist på sjuksköterskeutbildade bör överskottet snarare tolkas som att bristen inte nödvändigtvis behöver öka eller åtminstone kan komma att mildras något. Då dagens bristsituation inte kan kvantifieras finns en osäkerhet kring vad utvecklingen innebär på sikt för balansläget. Dessutom pekar prognosen på en relativt stor brist på specialistsjuksköterskor, en utbildning för redan legitimerade sjuksköterskor.

Sammantaget pekar prognosen för Boråsregionen totalt på en brist på utbildade specialistsjuksköterskor på drygt 400 personer. Generellt för specialistsjuksköterskeutbildade i Boråsregionen beräknas antalet examinerade, cirka 350, och inflyttare understiga antalet som flyttar ut eller går i pension, vilket innebär att tillgången väntas minska med cirka 15 procent till år 2025. Samtidigt väntas efterfrågan öka med närmare 25 procent. Detta tyder på att dagens brist riskerar att förvärras.

De största utbildningsgrupperna av sjuksköterskeutbildade är grundutbildade sjuksköterskor följt av distriktssjuksköterskor, medicinsk/kirurgisk vård och onkologi samt psykiatrisk vård. Som vi redan konstaterat pekar prognosen på en fortsatt eller tilltagande brist inom samtliga specialistinriktningar. Totalt i Västra Götaland skulle antalet nybörjarplatser på specialistsjuksköterskeutbildning behöva öka med cirka 350 platser, ökning med motsvarande 90 procent, årligen för att undvika en brist år 2025. Observera att

en eventuell brist i utgångsläget inte kan kvantifieras. Det innebär att beräkningarna endast kan göras för att visa hur många fler nybörjarplatser som behövs för att upprätthålla dagens situation.

Ökat behov av ämneslärare år 2025

Precis som med utbildade för grundskolans tidigare år ska bristen på utbildade ämneslärare, drygt 300 personer, ses som en förstärkt brist. Arbetsförmedlingens kortsiktiga prognos för Västra Götaland visar på en mycket liten konkurrens på arbetsmarknaden för ämneslärare år 2016-2017. Konkurrenssituationen är dock något beroende på vilken ämnesinriktning den utbildade har. Mest gynnsam är arbetsmarknadsläget för lärare med inriktning mot matematik, No-ämnen och språk.

År 2013 fanns det cirka 14 000 förvärvsarbetande ämneslärare i Västra Götaland, cirka 1 600 av dessa återfanns i Boråsregionen. Av samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland arbetar cirka 40 procent inom grundskolan och drygt 25 procent inom gymnasieskolan. Idag är cirka sex av tio kvinnor och så beräknas även vara fallet år 2025. Andelen utrikes födda är 9 procent vilket är lägre än genomsnittet på 14 procent för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland. Drygt 80 procent arbetar med ett yrke som anses stämma överens med utbildningen. Andelen förvärvsarbetande låg på 94 procent och arbetslösheten på 1,1 procent.

Tillgången på utbildade ämneslärare bedöms öka med cirka 5 procent i Boråsregionen samtidigt som behovet ser ut att öka med cirka 25 procent. Den ökade efterfrågan beror dels på att antalet i gymnasieåldrarna och de senare grundskoleåldrarna antas öka fram till 2025, dels att dagens verksamma lärare utan pedagogisk examen på sikt antas ersättas av personer med pedagogisk examen. Detta innebär att det finns en risk för brist på utbildade ämneslärare i Boråsregionen år 2025 på drygt 300 personer. Återigen ska detta ses som en risk för en förstärkt brist utifrån en i dagsläget känd brist, samtidigt kan det ökade antalet nyanlända komma att öka behovet av utbildade lärare ytterligare.

Andelen män ökar på barn- och fritidsutbildningen men risk för brist på utbildade personer i Boråsregionen

I prognosen ingår samtliga tre inriktningar på gymnasieskolans barn- och fritidsprogram i utbildningsgruppen; fritid och hälsa, socialt arbete och pedagogiskt arbete. I Boråsregionen fanns det år 2013 cirka 1 700 förvärvsarbetande med denna utbildning, det totala antalet i Västra Götalandsregionen var cirka 15 000. Totalt arbetar närmare 25 procent inom barnomsorgen, cirka 25 procent inom äldreomsorgen eller övrig vård och omsorg och närmare 10 procent inom grundskolan. Utbildningsgruppen är kraftigt kvinnodominerad men andelen män har ökat och väntas fortsätta öka för att år 2025 uppgå till cirka 25 procent. Andelen utrikes födda är 11 procent vilket är något lägre än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland.

Andelen förvärvsarbetande var år 2013 81 procent och arbetslösheten var 6,2 procent. Ungefär sex av tio arbetar med ett matchat yrke, andelen är lägre för män där cirka 40 procent arbetar i ett adekvat yrke för utbildningen. Enligt Arbetsförmedlingen är idag jobbmöjligheterna för barnskötare i Västra Götalands län mindre goda till medelgoda i olika delar av länet.

Antalet som examineras, cirka 610, och flyttar in beräknas bli något färre än antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig vilket innebär att tillgången ser ut att minska med cirka 5 procent i Boråsregionen. Under samma period ser efterfrågan ut att öka med

cirka 20 procent vilket gör att det finns en risk för en brist på barn- och fritidsutbildade i Boråsregionen år 2025. Den ökade efterfrågan beror dels på att branschen barnomsorg och grundskolor förväntas växa, dels att efterfrågan på utbildad personal spås öka jämfört med idag.

Förskollärare – Risk för tilltagande brist

År 2013 fanns det cirka 10 200 förvärvsarbetande förskollärare i Västra Götaland, av dessa arbetade cirka 1 400 i Boråsregionen. Totalt i Västra Götaland var andelen förvärvsarbetande 93 procent och arbetslösheten knappt 1 procent. Drygt 80 procent arbetar i ett matchat yrke. Enligt arbetsgivarnas bedömning i Arbetskraftsbarometern 2016 är det idag en påtaglig brist på utbildade förskollärare totalt sett i landet och enligt Arbetsförmedlingen är jobbmöjligheterna för förskollärare idag goda i Västra Götalands län. 96 procent av de förvärvsarbetade var år 2013 kvinnor och denna fördelning prognostiseras bestå. Andelen utrikes födda är 5 procent vilket är betydligt lägre än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland som är 14 procent.

Av de förvärvsarbetande i Västra Götaland arbetar närmare 55 procent inom barnomsorgen och drygt 25 procent inom grundskolan.

Pensionsavgångarna väntas bli relativt stora då drygt 35 procent i Västra Götaland idag är 55 år eller äldre. Sammantaget beräknas antalet examinerade, cirka 750 stycken i Boråsregionen, och inflyttare bli fler än antalet som flyttar ut, vidareutbildar sig eller går i pension vilket innebär att tillgången till år 2025 ökar i Boråsregionen med cirka 10 procent. Under samma period beräknas dock efterfrågan öka med cirka 25 procent. Då efterfrågan ökar i större omfattning än tillgången finns risk för tilltagande brist på utbildade förskollärare under prognosperioden.

Exempel på övriga utbildningsgrupper där prognosen pekar på en brist år 2025

Utöver ovanstående utbildningsgrupper visar även prognosen på risk inom ett antal utbildningsgrupper där bristen inte är så stor i absoluta tal men desto större som andel av efterfrågan. Exempel på detta är yrkeslärarytbildning, tandsköterskeutbildning samt biomedicinsk analytikerutbildning.

Prognosen pekar på att det år 2025 kan saknas drygt -60 yrkeslärare, motsvarande 16 procent av efterfrågan, i Boråsregionen. Då Arbetsförmedlingen lyfter att det i dagsläget råder en brist på yrkeslärare tyder prognosen på att denna brist riskerar att öka.

När det gäller tandsköterskor väntas pensionsavgångarna bli stora under prognosperioden och i Boråsregionen spås tillgången minska med cirka 20 procent och efterfrågan öka med cirka 15 procent. Sammantaget visar prognosen på en risk för en brist på cirka -80 personer eller cirka 29 procent av efterfrågan.

För biomedicinsk analytikerutbildning är konkurrensen i dagsläget mycket liten enligt Arbetsförmedlingen och vår prognos tyder på en brist på cirka -50 personer eller motsvarande 34 procent av efterfrågan år 2025.

Risk för ett överskott eller en mildrad brist fram till år 2025

I ovanstående redovisning av utbildningsgrupper har vi fokuserat på de där prognosen pekar på en kommande eller förstärkt brist på utbildade. Orsaker till en eventuell brist har vi redovisat tidigare men ytterligare en kan vara att utbildningsdimensioneringen och människors utbildningspreferenser inte stämmer med den förmodade efterfrågan på

arbetsmarknaden. Det kan finnas en prognostiserad lägre efterfrågan på personer med vissa utbildningsinriktningar.

Situation på arbetsmarknaden ser inte ut att bli enklare år 2025 för folk- och grundskoleutbildade

År 2013 fanns det drygt 93 600 förvärvsarbetande med enbart folk och grundskoleutbildning i Västra Götaland. Av dessa arbetade närmare 16 000 i Boråsregionen. Under senare år har andelen förvärvsarbetande med enbart folk- och grundskoleutbildning i de mest yrkesaktiva åldrarna 20–64 år i Västra Götaland legat på cirka 60 procent och arbetslösheten är idag cirka 15 procent. Valet av yrke är till stor del könsbundet. Cirka 25 procent av de förvärvsarbetande kvinnorna arbetar som vård- och omsorgspersonal och ytterligare cirka 25 procent som städare eller som försäljare inom detaljhandel. Männen är mer spridda på olika yrken och arbetar bland annat som fordonsförare, byggnads- och anläggningsarbetare samt byggnadshantverkare.

Arbetsförmedlingen noterar att trots det gynnsamma konjunkturläget har arbetslösheten inte sjunkit i den omfattning en skulle kunna tänka sig. Arbetsförmedlingen konstaterar att det har skett en ökad tudelning på länets arbetsmarknad. Det är en nationell utveckling att antalet inskrivna arbetslösa med en utsatt ställning har ökat medan övriga inskrivna har minskat. Till gruppen med utsatt ställning räknas bland annat arbetslösa som endast har en förgymnasial utbildning.

I Boråsregionen pekar prognosen mot att efterfrågan fram till år 2025 kommer att minska med cirka 25 procent. Under samma period spås tillgången minska med lika mycket. Prognosen pekar mot att skillnaden mellan tillgång och efterfrågan kommer att öka, utifrån dagens situation, med närmare 1 300 personer vilket motsvarar cirka 10 procent av efterfrågan.

Risk för överskott bland de som läser en högskoleförberedande gymnasial utbildning men sedan inte går vidare till högskola eller universitet

I denna utbildningsgrupp ingår ekonomi-, naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen, estetiska och humanistiska programmet samt motsvarande äldre utbildningar.³⁴

År 2013 arbetade cirka 12 000 personer i Boråsregionen med denna utbildning som högsta formella utbildning. Till följd av den breda sammansättningen av utbildningar är spridningen över branscher stor. I de mest yrkesverksamma åldrarna 20–64 år var andelen förvärvsarbetande 77 procent och arbetslösheten 7,1 procent. Av de förvärvsarbetande i Västra Götaland arbetar drygt 10 procent inom detaljhandeln, många arbetar också inom parti- och provisionshandeln samt hotell och restauranger. Bland kvinnorna arbetar cirka en av fem som vård- och omsorgspersonal.

Antalet examinerade och inflyttare beräknas bli fler än antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig. Tillgången väntas öka i Boråsregionen med cirka 15 procent under

³⁴ Teknikprogrammet inom gymnasieskolan är numera ett högskoleförberedande program och hör hemma inom denna utbildningsgrupp. Den framtida examinationen från teknikprogrammet har dock lagts utanför redovisningen eftersom ingen efterfrågan har kunnat beräknas för detta nytillskott.

prognosperioden. Samtidigt väntas efterfrågan öka med cirka 10 procent vilket pekar mot ett visst överskott, cirka 1 600 eller motsvarande 12 procent av efterfrågan.

Risk för överskott på sikt på personer med en gymnasial restaurang- och livsmedelsutbildning

År 2013 var det cirka 18 300 personer med restaurang- och livsmedelsutbildning som förvärvsarbetade i Västra Götaland. Av dessa arbetade cirka 1 900 i Boråsregionen. Idag är cirka sex av tio med restaurang- och livsmedelsutbildning kvinnor och så väntas vara fallet även 2025. Andelen utrikes födda är 12 procent, vilket är ungefär som genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande i Västra Götaland. Totalt i Västra Götaland är andelen förvärvsarbetande 82 procent och arbetslösheten är förhållandevis hög, 7,1 procent. Drygt 50 procent arbetar inom ett yrke som överensstämmer med deras utbildning.

Resultatet är något svårtolkat då SCB:s Arbetskraftsbarometer och Arbetsförmedlingen pekar på att många arbetsgivare upplever en brist på utbildade. Vår prognos pekar mot att tillgången kommer att överstiga efterfrågan med drygt 400 personer eller motsvarande 20 procent av efterfrågan. Pensionsavgångarna väntas bli små och sammantaget beräknas antalet examinerade och inflyttare bli något fler än antalet som flyttar ut, går i pension eller vidareutbildar sig, vilket innebär att tillgången på restaurang- och livsmedelsutbildade ökar med närmare 10 procent i Boråsregionen. Efterfrågan beräknas öka lika mycket ungefär och det finns på sikt risk för ett visst överskott då arbetslösheten var relativt hög i utgångsläget år 2014 och matchningsgraden relativt låg. Detta resultat ska dock tolkas utifrån dagens arbetsmarknad.

Bilaga 1 – Beräknad tillgång och efterfrågan

Beräknad tillgång och efterfrågan i Boråsregionen per utbildningsgrupp 2025 och bedömning av förväntad balans för utbildningsgruppen baserat på skillnaden som andel av efterfrågan.

	Balans
	Underskott
	Överskott

Utbildningsgrupp	Balans 2025	Efterfrågan 2025	Tillgång 2025	Bedömning
Arbets terapeututbildning	10	260	270	4%
Barn- och fritidsutbildning, gymnasial nivå	-250	2 050	1 800	-12%
Barnmorskeutbildning	-40	190	150	-21%
Biomedicinsk analytikerutbildning	-50	150	100	-33%
Byggutbildning, gymnasial nivå	-70	3 810	3 740	-2%
Civilingenjörsutbildning, totalt	-30	1 190	1 160	-3%
Civilingenjörsutbildning; maskinteknik, fordons- och farkostteknik	-50	300	250	-17%
Civilingenjörsutbildning; teknisk fysik, elektro- och datateknik	-10	310	300	-3%
Data-, el- och energiteknisk utbildning, gymnasial niv	140	4 330	4 470	3%
Datautbildning, eftergymnasial nivå	-10	700	690	-1%
Ekonomisk utbildning, gymnasial nivå	730	2 490	3 220	29%
Ekonomutbildning, högskoleutbildning (minst 3 år)	190	1 950	2 140	10%
Estetisk utbildning, gymnasial nivå	540	1 270	1 810	43%
Folk- o grundskola	1 250	12 080	13 330	10%
Folkskoleutbildning och motsvarande utbildning	-290	2 480	2 190	-12%
Fordonsutbildning, gymnasial nivå	-120	2 770	2 650	-4%
Fritidspedagogutbildning	0	250	250	0%
Fysioterapeut-/Sjukgymnastutbildning	0	320	320	0%
Förskolläraryr utbildning	-220	1 730	1 510	-13%
Grundskoleutbildning och motsvarande utbildning	1 540	9 600	11 140	16%
Gymnasieingenjörsutbildning (2-3 år)	-370	760	390	-49%
Gymnasieingenjörsutbildning (4 år)	-430	1 480	1 050	-29%
Gymnasieingenjörsutbildning, totalt	-790	2 240	1 450	-35%
Handel- och administrationsutbildning, gymnasial nivå	340	4 710	5 050	7%
Humanistisk utbildning, eftergymnasial nivå (minst 3 år)	90	220	310	41%
Högskoleförberedande gymnasial utbildning, totalt (exkl. 03T)	1 600	13 070	14 670	12%
Högskoleingenjörsutbildning, totalt	10	1 870	1 880	1%
Högskoleingenjörsutbildning; kemi- och bioteknik, material- och geoteknik	-60	280	220	-21%
Högskoleingenjörsutbildning; maskinteknik, fordons- och farkostteknik, industriell ekonomi (inkl. maskintekniker/sjöingenjörer)	90	680	770	13%
Högskoleingenjörsutbildning; teknisk fysik, elektro- och datateknik (inkl. drifttekniker)	-50	520	470	-10%
Högskoleingenjörsutbildning; väg- och vatten, byggnadsteknik, lantmäteri (inkl. brandingenjörer)	20	330	350	6%

Utbildningsgrupp	Balanstal 2025	Efterfrågan 2025	Tillgång 2025	Bedömning
Högskoleingenjörsutbildning; övrig/okänd inriktning	20	50	70	40%
Industriutbildning, gymnasial nivå	-640	4 480	3 840	-14%
Juristutbildning	20	200	220	10%
Läkarutbildning	30	920	950	3%
Lärarutbildning för grundskolans tidigare år	-520	2 520	2 000	-21%
Naturbruksutbildning, gymnasial nivå	90	2 250	2 340	4%
Naturvetenskaplig utbildning, gymnasial nivå	90	1 250	1 340	7%
Personal- och beteendevetarutbildning, högskoleutbildning (minst 3 år)	30	410	440	7%
Restaurang- och livsmedelsutbildning, gymnasial nivå	430	2 110	2 540	20%
Samhällsvetar- och förvaltningsutbildning, högskoleutbildning (minst 3 år)	0	340	340	0%
Samhällsvetenskaplig och humanistisk utbildning. Utbildning inom medieproduktion, gymnasial nivå	240	8 060	8 300	3%
Sjuksköterskeutbildning, grundutbildning	290	1 350	1 640	21%
Specialistsjuksköterskeutbildning, totalt (exkl. Röntgenssk)	-410	1 340	930	-31%
Specialistsjuksköterskeutbildning; anesthesi, intensiv, operation, ambulans	-110	420	310	-26%
Specialistsjuksköterskeutbildning; distriktssköterska	-50	390	340	-13%
Specialistsjuksköterskeutbildning; psykiatrisk vård	-40	150	110	-27%
Speciallärar- och specialpedagogutbildning	-50	350	300	-14%
Tandläkarutbildning	0	170	170	0%
Tandsköterskeutbildning	-80	270	190	-30%
Transportutbildning, gymnasial nivå	20	1 630	1 650	1%
Vård- och omsorgsutbildning, gymnasial nivå	-1 010	6 410	5 400	-16%
Vård- och omsorgsutbildning, gymnasial nivå, totalt	-1 220	6 770	5 550	-18%
Yrkeslärarutbildning	-60	360	300	-17%
Ämneslärarutbildning	-320	2 060	1 740	-16%
Övrig utbildning inom hälso- och sjukvård, social omsorg, gymnasial nivå	-210	360	150	-58%

2016-02-27

Dokumentnamn: Förutsättningar och utmaningar för långsiktig kompetensförsörjning i Boråsregionen -
Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Boråsregionen med sikte på år 2025

Fler exemplar kan laddas ned på www.vgregion.se/regionutveckling/publikationer-statistik

Kontaktperson: Jakob Lindahl, Koncernkontoret, Data och analys

E-post: jakob.l.lindahl@vgregion.se

MED FINANSIERING FRÅN

